Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 НОЯБРЬ 5 Намарай нүүл хүхэ нохой нарын 2 СУББОТО Гарагай 7 № 215 (19957) Газетын сэн Захилай 10 түх. Хөлсөөтэ сэн.

Мүнөөдрэй шухала асуудал

АРАДАА ХЮДАДАГ ГУРИМ ХЭРЭГТҮЙ

...а оной хабар манай республика...ическэ саазалалгаһаа хохидог...ой байгуулагдаа. Мүн сааза... хохидогшодто гүрэнэй зүгһөө ...нгэ үгэхэ, хуралгаһан байра, ...бусааха тухай Россин Пре... Зарлиг гараа. Түүхын үнэн ...гөөхэ талаар зарим тэды юу... ...ой байна хэбэртэй.

...е ошоһон саг һөөргөө тэхэри...үй, гүрэнэй саазаар хосороог... миллион хүнүүд болохобо ...нишье түрэһэн Эрхүүгэй об... Алайрай анмагай Таншаатан ...ай (нуурин тосхонние манда ...рлэдэг) байһан газар мүнөө ...хахалагдаад, тарыалан бо...сануудай тэмдэгшье үлөөгүй. ...онуудай гаратар нютагтамнай ...ө ажаһуудаг бэлэй. Бүлэ бү... гэртэй, хоёр дабхар амбаар... Дүрбэн хоёр дабхар байрын ...эн.

...ахин ой соомнай дүүрэн жэмэс, ...Шэбхэ, аргалаар үтэгжүүлэг... сабшалан дээрэ үдхэн гэг... ...эн халюурха. Ой шугын, гол ...сахаархи тунга ногоон дээгүүр ...ай атарлан бэлшэдэг һэн. ...рэнэй ёнотойл отор газар бай... үедэ элисэгүүдэй һайн га... ...ж, эндэ ерэжэ һуурижахадаа, ...даа Отор гэжэ нэрлэһэн юм гэ...

...ийнхоо шадалтай баян айлнуудай ...ритэйшүүлэй комитедүүд (ком... ...рлагаад, наймаалжа захалһан, ...ушааха тогтомол даабари эдэ ...х хүргөөд, үрэһэ хүрэнгэшье ...н ороойнень сүм абажа ябаша... Унтари дэбисхэршье, аяга ам... хубсаһа хунаршье дуулһан най...

...ймнай 20 бүлын 8-нинь гэхэ ...хадынь шахуу нюдаргашуул ...ай шиндхэбэрөөр нэрлэгдэбэ. ...эгша нюдаргашуулай ангине ...эн зорилго табяа һааб даа. ...ахатай болоһон гурбан бүлэ нюдо... ...ожо гараба. Теэд үлэһэн та... ...олон үхибүүдтэй байһан тула ...аха аргагүй байгаа. Нэрлэбэл, ...ы, хоёр бүлэ Бадмаевтан, Сан... Батаевтан.

...ой июнь һарада бидэнэйшье ...мордохо саг ерэбэ. Алайрай ...уб Хүтолиг һуурида асараад, ...ь бүхыгөө хурлагдаһаншье һаа, ...р нэгжүүл болоо. Зарим зо... ...ад ябаһан алтые булягаа.

...а гараһан эгэшэмнай нүхэртээ ...ргашуул гүүлээд, Ваня гэһэн ...ье абаад, Хабаровскын хизаар ...ошоһон байна. Энээн тухай бү... ...ондо дуулаа һэмди.

...ухай саг байгаа гээшэб! Хэ... ...ана байһыешье мэдохогүй. ...ууные алан хюдаха зорилго ...ь табигдаһан байгаа бшуу.

...ша абашаад, «теплушка» ва... ...биденние оруулаад, газаа... ...ан хүндэлэбшөөр хабяб хаа... Эсэгэнэрые бүри үрид вагоо... ...лагдаһан байгаа. Сүүдхэ ...эн ...ү ябаад, Красноярска хизаа... ...н хотодо асарба.

...ы бүхы нютагуудһаа ниншэ ...ан хүнние зөөжэ асарһан ...урбан ехэ бараат соо хаажар... ...ийнь газаашье хонодог бай... ...абярта хадуун үбшэн эхил... ...оо хэдэн арбаад хүн үхэхэ. ...ожо гэжэ хото худар мүлхеэ ...барлад, хуйтэн нодвал руу ...рхиха. Канск гэхэдэнь, му... ...дсоом хүйтэ даадаг.

...дүрэхэ тээшэ бүри хойлюнь ...гээр абаашаба. Харгыдаа 3 ...хэбэ. Худөөлхыншье аргагүй. ...захадах хэнхосог соо хэжэ. ...ь шорой, мушэр бага-сага ха... ...дуурэ. Краснодарска хизаарай ...райондо асараад, «мутильня» ...ргэдэг бараат соо байлгаба. ...ошье, удэшэндөө бүлэ бүхэн ...ашахадаа, лушангуудые шуула... ...хэдэнь, утаа униар, бүтэжэ ...болохо.

...й ахамнай багшанарай семи... ...ргөөд, нютагаа ерэхэ аргагүй... ...хэдээ, бүри 1928 ондо Ново... ...й худэндэг болоо һэн. 15-тай ...амнай абатай суггаа ой соо модо унагаалсадаг байгаа. Хүсэд бэе...жэгүй хүбүүндэ ямар хүндэ байна...нинь ойлгосотой. Тэрэ Андрей ахадаа бодожо ошохо гэжэ гараад, харгыдаа уушханай хадхалгаа боложо үхэшоо гэ...жэ хожомынь мэдээ һэмди.

Степанида эгэшэмнай Ваня ахатайм...най Хабаровскда ошоо гэжэ бэшээ ...эм. Тиимэ болохолоороо аба, эжытэээ хамта Катя эгэшэмнай Федя хүбүүнтэээ, Женя, Лиза, би, Вася,—бултадаа найман хүн байгаабди.

1932 он тон үлэсхэлэн муухай жэл байгаа. Халуун үбшэнйөө эрэмдэг болоһон абамнай, Катя эгэшэмнай Федя хүбүүнтэээ үлдэжэ үхэбэ. Эжытэээ хамта Лиза эгэшэ, Вася дүү бидэ гурбан үлэбэбди. Эсэгэгүй үлэһэн бүлэнэрые Бычково һуурида инвалидуудай гэртэ эльгээбэ. Тэндэ байдалнай һураггүй дээрэ болоо. Бидэ һургуулида ороообди. Эжымнай оршон тойронхи дэрээ...бэнгүүдээр ябажа, арһа, шүрбэнэ эл...дэжэ, ондоошье ажал хэжэ, бидэнээ тэдхэхэ мүнгэ олодог байгаа.

1937 ондо бидэнние эжыһээмнай ...һалгаагаад, хүүгэдэй байшанда үгэхэ гэхэдэнь, эжымнай Вася дүү бидэ хоёрые абаад, бодхуулда гарабабди. Тэндэхи нютагай хүнүүд ехэ һайн, засагта дуулгадаггүй, эдээлүүлдэг байгаа. Нюусаар машинада һуулгаад, Канск хүргөо һэн. Тиигэжэ бидэ 8 хүн ошоһон аад, нютагтаа гурба болоод бусаа һэмди...

Энэ жэлдэ манай республикада түрүүшынхиеэ Политическэ саазалалгаһаа хохидогшодой үдэр октябрийн 29-дэ болоо. Тушаан болоо юм ааб даа, энэ үдэр ноябрийн 7-той юһэн лэ хоногоор алгасаа. Һая болотор мүрдэлгэ, хюдалгые имагтал 1937 ондо Сталинай алдуугаар эхилһэн шэнгеэр бэшэдэг байгаа.

Харин 1991—1992 он хүрэтэр бидэнние «нюдаргашуул», «ангини дайсад» гэжэ нэрлэһэн зандаал байгаа. Юундэб гэхэдэ, марксизмын һургаалаар баян, шадалтай хүн, үгытэйшүүлэй антиин дайсан гэжэ соносхоод, тэрэнние үгы хэхэ ёнотой гэжэ нэмнодог.

Тиимэһээ мүрдэлгэ, хюдалга 1937 ондо бэшэ, 1929 ондошье бэшэ, харин 1917 ондо эхилээ гээшэнь тон зүб гэжэ һанагшаб. Мүнөөдэрэймнай бэрхэшэлнүүдшье энэл һүйдхэлтэ 1917 онһоо, саашанхи 70-аад жэлһээ ехитэйл даа.

Бүхы наһаараа багшаар хүдэлжэ, арадай гэрээрэлэй отличницшье болохоодоо, би Коммунис партида ороогүйб. Хүдөө ажахые хамтаруулга тухай үхибүүдтээ заахые арсадаг һэм. Юрэдөө, мүнөө хэр хүндэ байгаашье һаань, олон миллион хүнэй ами наһаар туйлагдаһан социализмын гурымда бусаха тухай хэлсэһэнэйшье дэмы.

М. БАДМАЕВА,
багшын ажалай ветеран.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ГЭШҮҮДЫЕ ТОМИЛХО ТУХАЙ

1. Буряад Республикын Конституцийн 74-дэхи статьятай зохилдуулан, Буряад Республикын Правительствын гэшүүдээр томилхо гэбэл:

Табанаев Лев Павловичые — Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо;

Антонов Слава Михайловичые— Буряад Республикын барилгын ба архитектурын министр;

Калашников Иван Игнатовичые— Буряад Республикын дотоодын хэрэгүүдэй министр;

Струбинов Геннадий Никитовичые — Буряад Республикын соёлой министр;

Гулгонов Валерий Бижаповичые — Буряад Республикын Экологийн ба байгаали ашаглалгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

2. Тус Зарлиг толилогдоһонһоо хойшо хүсэндоо орохо.

Буряад Республикын Президент
Л. ПОТАПОВ.

Улаан-Үдэ хото,
1994 оной октябрийн 28.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

Э. Б. ДУДИНАЕ ТОМИЛХО ТУХАЙ

Буряад Республикын Конституцийн 74-дэхи статьятай зохилдуулан, томилхо гэбэл:

Буряад Республикын Национальна банкын түрүүлэгшээр Эльвира Борисовна Дудинае томилоод, наһанай амаралтада гараһантайнь дашарамдуулан, тус тушаалһаа Россин Федерацийн КЗоТ-ой 31-дэхи статьягай үндэһөөр Алексей Алексеевич Вязинские сүлөөлхэ.

Буряад Республикын Президент
Л. ПОТАПОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1994 оной октябрийн 28.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТОГТООЛ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГҮРЭНЭЙ ГЕРБ БОЛОН ГИМНЫН ПРОЕКТНҮҮДЫЕ ЗОХЁОХО КОНКУРС ТУХАЙ

Буряад Республикын Конституцийн 108-дахи, 110-дахи статьянуудтай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал ишгэжэ тогтоолоо:

1. Буряад Республикын Гүрэнэй гербын проект, Буряад Республикын Гүрэнэй гимнын үгэ болон хүгжэм зохёолгын конкурсые 1995 оной мартын 1 болотор соносхохо.

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай Совет конкурс үнгэргэлгын гуримууд тухай Дүримые байгша оной ноябрийн 20 болотор баталха, конкурсын зохихо комиссиуудые байтуулка, конкурсын дүнгүүдые согсолхо ёнотой.

3. Уласхоорондын ба регионалына холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, нинтын эмхинүүдэй ба шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй хэрэгүүдэй талаар Арадай Хуралай комитет, Социальна политикын талаар Арадай Хуралай комитет конкурсын комиссиинуудые эмхидхэн байгуулха зэргэтэй.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. СЕМЕНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1994 оной октябрийн 27.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТОГТООЛ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГАЗАР ДЭЭРЭ БҮРИДХЭЛДЭ АБАҺАНАЙ БА ДАХИНАА БҮРИДХЭЛДЭ АБАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ ГҮРЭНЭЙ МҮНГЭН ТАТАБАРИ ТУХАЙ

«Налог тохолгодо ба элдэб хэмжээнэй бюджедүүдэй хоорондохи харилсаануудта зарим хубилалтануудые оруулха тухай» Россин Федерацийн Президентын 1993 оной декабрийн 22-ой 2270-дахи Зарлигай 28-дахи пунктгай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал ишгэжэ тогтоолоо:

1. Буряад Республикын газар дээрэ:

— эмхидхэлэй - хуулийн бүхы түхэлэй предприятинуудые эмхидхэн байгуулгын документнүүдтэ хубилалтануудболон нэмэлтэнүүдые оруулһанай түлөө, тэдэнние дахинаа бүридхэлдэ абаһанай түлөө мүнгэн татабарие салин хүлһэнэй эгээл доодо захын хэмжээнһээ 5 дахин ехэ байхаар;

— эмхидхэлэй-хуулийн бүхы түхэлэй шэнээр байтуулагдаһан предприятинуудые бүридхэлдэ абаһанай түлөө гүрэнэй мүнгэн татабарие салин хүлһэнэй эгээл доодо захын хэмжээнһээ 10 дахин ехэ байхаар тогтоохо.

2. Предприятинуудые бүридхэлдэ абаһанай (дахинаа бүридхэлдэ абаһанай) түлөө, эмхидхэн байгуулгын документнүүдтэ хубилалтануудболон нэмэлтэнүүдые оруулһанай түлөө гүрэнэй мүнгэн татабарие салин хүлһэнэй эгээл доодо захын хэмжээнһээ 5 дахин ехэ байна гэжэ тогтоохо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. СЕМЕНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1994 оной октябрийн 27.

Журналистнуудтай уулзаба

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов, Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев «Бурятия» газетын редакцийн коллективтэй уулзаба. Тус уулзалга Номой байшан соо оршоһон редакцийн байра соо болоо. Эгээн түрүүн тэдэнэр редакцийн ээлдэг кабинедүүдые, журналистнуудай худэлмэрийн газар хараһан, компьютернэ түбэй байдалтай танилсаһан байна. Һүүлээр Л. В Потапов А. Д. Карнышев хоёр журналистнуудтай һанамжанууда араа хубаалдажа, редакцийн коллективтэ һониноо гаргаха хэрэгтэнь али болохо туһаламжа үзүүлхэ байнаа найдуулаа. Жэшээлхэдэ, табигдаһан асуудалнуудые зүбшэхын тула тусхай зүблөө энэ долоон хоног соо үнгэргэхэб гэжэ Президент Л. В. Потапов энэ уулзалгын үедэ хэлээ. Тиихэдэ Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев зарим журналистнуудта гэр байра абаха хэрэгтэнь туһалхабди гэжэ мэдүүлһэн байна.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

«ЕЛЬЦИНИЙЕ ПОЛИТИКАҺАА ХОЛОДУУЛХА»

БРЯНСК. «Борис Ельциндэ эсэргүү ажал ябуулагшад тэрэнние политикаһаа холодуулха гэһэн гол зорилго табина»,— гэжэ Дүүмын «Россин коммунистнууд» можын гэшүүн Олег Шенкарев Брянскын журналистнуудай урда үгэ хэлэхэ үедоо мэдээсээ һэн. Тэрэнэй үнөө жэл хахадай туршада засаг барижа байгаа һаа, Росси «түрэл байха шадалаа хүсэд гээжэ, хугжэнги ороонуудай колони болохо» гэжэ тэрэ хэлэнэ. Орон дотор «богоолтоной ажал хэрэглэдэг байтуулалта» тогтоогоо гэжэ Президентые, Правительствые эзэмэлээд, тэдээндэ эсэргүү тэмсэл гансал хуулиһа арганууда ар ябуулагдаха ёнотой гэжэ Олег Шенкарев тэмдэглэбэ. Тиимэһээ Президентые тушаалһаань буулгахын ба Президентын һунгалтые болзорһоонь урид үнгэргэхын түлөө соной гар табилга суглуулха шухала гэжэ тэрэ тоолоно. Тиигээл һаа, экономикын ба политикын хараа шугам эрид хубилажа болоно гэжэ тэрэ хэлээ. «Борис Ельцинэй засаг барижа байһан үедэ Правительствые хубилгаашье һаа, тэрэнние бүхы дээрэнь тушаалһаань буулгаашье һаа, үрэ дүн туйлагдахагүй»,— гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Областнин захиргаанай толгойлогшо олокой дунда һүйдхэл татана гээд Олег Шенкарев зэмэлһэн байна. Пресс-конференци үнгэргэхын ба һунгашадтай уулзахын тула тэрээндэ байра үгөхөөсэ захиргаанай арсаһан дээрэһээнь нигэжэ зэмэлһэн байна.

ИТАР-ТАСС һүүлэй мэдээсэл

ХОЁР ТАЛЫН ХАРИЛСААН ТУХАЙ

МОСКВА. Россин болон Испаниин хоёр талын харилсаануудые хүгжөөхэ, мүн Европын аюулгүй байдалай болон хүгжэлтын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эдэ гүрэнүүдэй бэе бэеэ дэмжэхэ асуудалнууд Борис Ельцинэй Испаниин гадаадын хэрэгүүдэй министр Хавьера Соланатай уулзалгын үедэ шиидхэгдээ. Испаниин министр албан хэрэгээр Москва ерэһэн байна. Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар Испаниин түлөөлэгшын Росситай адлирхуу һанамжатай байнаарнь Борис Ельцин сэдьхэлээ хананги үлөө.

ХҮСЭД ОЙЛГОХООР БЭШЭ

МОСКВА. Варшавын вокзал дээрэ Россин эрхэтэдые сохиһон ушараар Польшын талын тайлбаринууд «хүсэд ойлгохоор бэшэ» гэжэ Россин Федерацийн гадаадын хэрэгүүдэй министр Андрей Козырев хэлэбэ. Виктор Черномырдинай Польшо ошохо болзорые хойшолуулһан ушараар энэ хөөрэлдөөн болоо һэн. «Россин эрхэтэдые хэрэгтэй шэрүүнээр сохиһон байна, теэд мүнөө хүрэтэроо бидэ шаардагыень хүсэд ойлгоодүйб-ди. Тиимэһээ бидэнэй Польшодо мүнөө ямараар хандажа байһамнай ойлгосотой», — гээд Андрей Козырев тэмдэглэнэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ШЭНЭ ТОГТООЛ

МОСКВА. Россида тусгаар зүбшэл абажа эрхилдэг ажал ябуулгануудай тоо арба дахин шахуу үсөөржэ, 1143-һаа 70 хүрэтэр үсөлөхо юм. Октябрийн 3-да кабинедэй заседаниидээрэ Правительствын инма удхатай тогтоолой проект һайшаагаһан байна. Ямар ажал ябуулгануудые эрхилхын тула тусгаар зүбшэл абадаг байхые тухай хуули Росси дотор һаныйгта абтаха ёнотой гээд Виктор Черномырдин тэмдэглэнэ. Харин хуулиин аргаадуйдэ Правительствын тогтоол мүнөө дээрээ хүсэндоо байха.

БАГА ЯҺАТАНАЙ ЭЖЭНҮҮДЫЕ ХАНГАХА

КИЕВ. СБСЕ-гэй үсөөн тоото үндэһэ яһатанай хэрэгүүлээр Верховно комиссар Макс Ван Дер Стул гэгшын Киев ошоһон гол зорилго хадаа Украинада үсөөн тоото үндэһэ яһатанай эрхэнүүдые хамгаалха ба Украинын-Крымэй хөөрэлдөө хугжөөхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ мүн.

«Толондо» — 5 жэл

Агын округой «Толон» һонинной хэблэгдэжэ эхилһээр тэбхэр 5 жэл гүйсэбэ. Энэ үе соо түрэл арадайнгаа туухэ домогуудые, хэлэ бэшэг, ёно заншалнуудые һэргээн бадаруулхын тула багa бэшэ ажал ябуулаа. Нютаг нютагһаа захил орожо, уншагшадай дунда нэрэ түрэтэй, хүндэтэй болоо.

Газетын редакци энэ болзор соо бүтээһэн хэрэгүүдээ согсолхо зорилготойгоор баярай удэшэ үнгэргэбэ. Нютагай газетэ болон радиотелевиденин журналистнууд, худөө бэшэгшэд, уран бэлигтэй-шүүл олоор суглараа.

Түрүүшын редактор байһан Ц. Гонгоров хайшан гэжэ энэ хэблэл байгуулһан тухайгаа тобшоор тогтожо хэлээд, улам удха түгэлдэр, уншажа хужарламаар болгохо дурадхалнуудые оруулба. Удаань радиотелекомпанинин түрүүлэгшэ З. Намдаков, «Агинская правда» һониной редактор Б. Цыденов, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй Шэтэ можын бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо Н. Жигдурова, «Догой», «Ушарбай» гэдэг агрофирмэнүүдэй түлөөлэгшэд В. Шагдаров, Б. Цыбиков, худөө бэшэгшэд Д. Цыренжапов, Д. Гомбоев болон бусад амаршалгын үгэнүүдые хэлээд, хурдан хэлээ, хурса гуурһала мүлижэ, һониноо бүри уншасатай болгожо, уншагшадаа ханаахыень газетын хүдэлмэрилэгшэдтэ үреэл, захлануудые үргэбэ.

«Толоной» редактор Б. Шагдаров сугларагшадта баярые хүргөөд, газетээ бүри һонин болгохо түсэб хараануудаараа хубаалдаба.

Эдэбхитэй бэшэгшэдтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Манай корр.

ҺУРАГШАДАЙ АМАРАЛТА ЯМАР БАЙХАБ?

...ын дунда һургуу...амарай амаралта ...ргашад энэ хү... ...аадатай хаһаяа ...хүлеэһэн байха. ...четвертийн сэгнэл... ...гдаа, юрэдөө, до... ...й туршада амар... ...ршадай намарай ...й зорюулан, хоёр ...й ябуулга хараал... ...ын. Нэгэдэхинь — «Музей ба үхибүүд» гэһэн тематическа долоон хоног. Эндэ гол анхарал манай сэрэгшэдэй дайшалхы габьялада хандуулагдажа. Илалтын 50 жэлэй ойдо энэ хэмжээ ябуулга зорюулагдана. Улаан-Үдэ хотын хизаар ороноо шэнжэлхэ дуратай үхибүүд Кабанскын район руу гаража, тэндэ музейнүүдтэй танилсаха, дайнай ветерануудтай хөөрэлдэхэ, дэбтэрнүүдтээ эдэ бүгэдые тэмдэглэхэ зэргэтэй. Хоёрдохи хэмжээ ябуулгань хадаа республикын бэлигтэй үхибүүдэй «Наранай туяа» гэһэн конкурс мүн. Энэ конкурс үнихэнэй эмхидхэгдэнэ, эсэстэнь гала-концерт оперо болон баледэй театр соо үнгэргэдэхэ, —гэжэ республикын Эрдэм һураалсалай министерствын дунда эрдэмэй таһагай начальник Л. Г. Шаманская хөөрэнэ.

Гадна һургуули бүхэн намарай амаралтада өөрын хэмжээ ябуулганууде харааалаа. Үхибүүд элдэб экскурси хэхэ, театр, музей, библиотекэнүүдээр ябаха аргатай. Жэшээнь, бурлад-түүрэг лицей Комсомолой олтирогто Элүүр энхын үдэр үнгэргэжэ, үхибүүд спортын элдэб зүйлнүүдээр мүрысэхэ. Харгы, гудамжануудта ямараар ябаха тухай ёно гуримуудые шэнжэлхэ зорилготой автобусоор экскурсиннууд Улаан-Үдэдэ эмхидхэгдэхэ. «МиКэБи» һургуулида энэ һургуулийн түрэһэн үдэрэй һайндэр эмхидхэгдэхэ байна.

Бэлигтэй үхибүүд Россин хэмжээнэй һураалсал, мүрысөөнүүдтэ мордохоёо бэлдэнэ. Жэшээнь, астрономёор, космическа физикээр илагша, Улаан-Үдын 32-дохи һургуулийн һурагша Андрей Нестеров Ставрополийн хизаар руу мордожо, астрономическа һургуулида Джордж Соросой улаасхоорондын программаар һураалсал гараха юм.

Эдир эрхим физигүүд мүнөө дээрээ һургуули бүхэндэ тодорхо байнхай. Нигэжэ эдэнэр ноябрийн 27-до республиканска мүрысөөндэ эрдэм мэдэсээрээ тулалдаха юм.

И. ГОМБОИН.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Түрэл нютагтаа түрүү зэргэтэй. Б. Бирбаев: «Эсэгын эрэлхэг хүбүүд». Хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй булгэмэй 100 жэлэй ойдо. А. Нестерева. М. Тубаева: «Үнэр баяан бүлэ». Д. Дамбаев: «Яагаад дабаха хаб?». Россин һонинууд.

3-дахи нюурта. Гарагай долооной үдэр гаража байдаг «Толи» хуудаһан.

4-дохи нюурта. Хото, хүдөөгэй һонинууд. Телевиденин программа.

Түрэһэн нютагтаа түрүү зэргэтэй

ЭСЭГЫН ЭРЭЛХЭГ ХҮБҮҮД

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилхэдэ, Буряад ороноймнай бүхы нютаг нугаһаа эрэшүүл сэргэй албанда татагдажа, баруун фронтдо мордоо бэлэй. Түнхэн голой Охор-Шэбэр нютагай «Путь Ленина» ажахын эрхим түрүү ажалшадай нэгэн Таханов Хоборок мүн лэ дайнда мордоо һэн. Пүрбэ, Зунды, Даба, Банди дүрбэн хүбүүдынь эсэгээ дахан, аймшаггай дайнай гал дүлэн соо ороһон юм. Һүроетэй дайнай мөөр хэды олон зоной ами наһые, хуби заяанайнь утаһые гам хайрагүйгөөр таһалааб гэжэ хэн тоолоноб? Харин гэр бүлэ бүхэндэ энэ дайнай асарһан хохидол, уйдхар, гашуудалые юугээр хэмжэхэб? Тахановтанай бүлын эсэгэ Пүрбэ, Зунды хүбүүдтээ эрэлхэгээр дайлалдажа, баатарай үхэлөөр унаһан юм.

Эрэлхэг сэргэшэ Даба Таханов дайнай дүлэтэ харгынуудаар, хатуу шэрүүн тулалдаанууд соогуур тэсэжэ гараа. Хатуу зоригтой сэргэшын габьяа үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Алдар Солын III шатын, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай орденуудаар, хэдэн медальнуудаар тэрэ шагнагдаһан байна. Үхэлтэ дайнһаа амиды бусаха золтой байһан Даба Хоборокович Таханов амгалан үедэ-шье эршэтэй шударгыгаар ажаллаа. Һандаралда ороһон ажахыгаа хүгжөөн һэргээхэ хэрэгтэ хамсыгаа шуун, хам оролсожо, комбайнераар, удаань трактورна бригадые хүтэлбэрилэгшөөр хүдэлөө. Охор-Шэбэрэй отделениин таряалангай газарые һайнаар элдүүрилһэн энэ бригадынхид үндэр ургаса абадаг бэлэй. Мүн Улаабарай полиин хурьһые хахалжа, ехэ таряа хадажа абаһан юм. Эндэхи тарялангай гектар бүриһөө 25—26 центнер шэниисэ хуряагдаһан байна.

Энээнһээ гадна Улаабарай саада бэдэ, Дунда-Зүрхэндэ, Хүл-Шэбэртэ, Нурада тарялангай шэнэ газар бэлдэжэ, ехэ ажал бүтээһэн юм. Нуга сабшалангуудай талмай үргэдхэхэ, уһалха, үтэгжүүлхэ хэрэгые эмхидхэлсэһэн байна. Эрхим түрүү ажалайнгаа түлөө Д. Х. Таханов Ажалай Улаан Тугай орденоор, медальнуудаар шагнагдаһан габьяатай. Тэрэ КПСС-эй Түнхэнэй райкомой, Буряадай обкомой гэшүүн ябаа. Нютагайхидайнгаа хүндэтэй найдалда хүртэжэ, Даба Хоборокович СССР-эй Верховно Советэй долоодохи зарлалай депутадаар һунгагдаһан юм.

Үдэр, хоногой үнгэрхэ бүри байра байдалнай улам муудажа, саашаа нимэ байдалай үргэлжэлхэ болоо һаань, амархан ажаһуухамнай хүндэ байха. Олохон лэ зон нимэрхүүгээр бодомжолдог болонхой бээз. Хамтын ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөөдэрэйнгөө бирагүйхэн байдалые ямаа арагаар өөдэнь татаха гээшэб гэхэ мэтээр бодомжолно.

Хаа-хаанагүй, Хорниншье, Яруунышье аймагуудай хүдөө ажахынуудта адлирхуу түлюур байдал тогтонхой. Үхэр малай тоо толгой 2—3 жэлэй саадахида орходоо, хэдэн дахин үсөөн болонхой.

Нимэ шахардуу байдалда ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхэн янза бүриин арга шадабари бэдэрхэ зэргэтэй болоно. Гэхэтэй хамта саашанхияа мүртэй бодомжолдогүй, мүнөөдэр садхаланшаг бараг лэ һаа, болоо гэхэ мэтээр сэдьхэлээ зобоонгүй ябадаг хүтэлбэрилэгшэд үсөөн бэшэ ха.

Хорнин аймагай Буламай колхоздо 3 жэлэй урда тээ һүрэжэ үрдибэшье, бултадаа ехээр шатаһан, шархатаһан байгаа.

1942 оной декабрьһаа 1943 оной апрель хүрэтэр штурман Банди Таханов Саратов, Сызрань хотонуудай госпитальнуудта аргалуулаа. Шэн зоригтойгоор дайлалдаһанайнгаа түлөө эрэлхэг сэргэшэ Улаан Одоной орденоор, «Сталинградые хамгаалһанай түлөө» болон бусад хэдэн медальнуудаар шагнагдаһан габьяатай. Тэрэ КПСС-эй Түнхэнэй райкомой, Буряадай обкомой гэшүүн ябаа. Нютагайхидайнгаа хүндэтэй найдалда хүртэжэ, Даба Хоборокович СССР-эй Верховно Советэй долоодохи зарлалай депутадаар һунгагдаһан юм.

СЭРЭГШЭ, ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ, ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Хоборок Тахановай одхон хүбүүн Банди 1941 ондо гэрһээ 20 модоной зайда ябажа, Хэрэнэй һургуулиин 10-дахи класста һуража байтараа, декабрь һарада сэргэй албанда татагдаа һэн. Канска сэргэй-авиационно училищида эльгээгдэжэ, һуралсал гараа. 1942 оной июнь һарада түргэн болзорой һуралсалаа дүүргээд, истребительнүүдэй 629-дэхи авиаполкын 102-дохи дивизидэ штурман болоо һэн.

Банди Таханов Сталинградай түлөө наярһан гайхамшагта ехэ тулалдаанда хабаадаа. Тэрэнэй алба хэдэг экипаж оло дахин агаарта дэгдэжэ, фашис самоледуудтай тулалдаһан юм. Нимэ нэгэ байлдаанай үедэ фашис снаряд самоледыень тудажа, тэрэнь дүрэжэ эхилбэ. Самоледой дүрэһөөр, доошоо унахада, экипажынь парашютаар рээр томилбо. 5—7 классуудта математикын хэшээлнүүдые үнгэргэдэг байгаа. Тэрэ үедэ би һурагша ябаад, Банди Хобороковичой тоб гэмээр, тон ойлгосотойгоор хэлэжэ, харуулжа үгэдэгые элеэр һанадагби.

«Путь Ленина» ажахын коммунистнуд эрэлхэг сэрэгшые парткомойнгоо секретаряар һунгаа һэн. Партиин даалгаһан уялгануудые харюусалгатайгаар дүүргэдэг коммунистын эдэбхитэй ажалые сэгнэжэ, Түнхэнэй райком Хэрэнэй МТС-тэ замполидай тушаалда дэмжэбэ. Пропагандистын хүдэлмэридэ дүрэтэй байһан Б. Х. Таханове партиин райком Эрхүү хотын партийна һургуулида эльгээбэ. Һуралсалай һүүлээр Ахын аймагта эльгээгдэжэ, райкомой пропаганда болон агитациин таһагые даагшаар хөөр жэл соо хүдэлөө.

Партийна ажалда хүдэлхэ үедоо Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдые заочноор дүүргээ. Түрэл ажахын хүн зон парткомой секретаряар һунгажа, 1952—1954 онуудта энэ тушаалда хүдэлөө. Тэрэ үедэ бага ажахынуудые нэгэдүүлэн, томодхожо эхилээ һэн. Тиигэжэ 4 жэжэ ажахы байһанаа, «Восточные Саяны» гэжэ томо ажахы болоходонь, түрүүлэгшээр томилогдожо, 1961 он болотор Хойморто хүдэлөө. Энэ хугасаада ажахын эбэртэ бодо малай үүлтэр һайжаруулха, тарялаһай болон үбһэ ногоой ургаса дээшэлүүлхэ талаар горитой ехэ ажал бэелүүлээ һэн. Колхозингуудай нуудал байдалые һайжаруулхын тула ехээр оролдодог байгаа. Нютагай наһажаал зон мүнөө хүрэтэр Банди Хобороковичтаханове һайн һайхан үгэнүүдээр дурсадаг юм.

Хабартаа, таряа хуряалгын үедэ полевой стан дээрэ хонолсожо, тарилгын ажалые шалгадаг байгаа. Намарай халуун хаһада поли дээрэ үдэр һүнигүй ябалсажа, комбайнерой үбдөө һаа, өдөө комбайн жолоододог һэн. Үнинэй механизатор А. Ф. Сороковиков энээн тушаа намда хөөрөө бэлэй.

Удаань «Маяк» колхоздо, Саяанай совхоздо хүтэлбэрилхы тушаалда хүдэлөө. 1963 ондо аймаг соо түрүүшынхиеэ СПТУ нээгдэжэ, партыин райкомой зууршалгаар тэндэ директорээр томилогдоһон юм. 10 жэл эндэ хүдэлхэдөө, училищиин материально-техническэ бааза үргэдхөө, шэнэ байшан барюулаа. Нилова Пустынь курортын хэрэгүүдые эрхилэгшээр, Хэрэнэй аэропортыг начальнигаар хүдэлһэн байна.

Эрхим түрүү ажалайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, медальнуудаар шагнагдаа.

Нимэл һэн, сэрэгшэ эсэгын эрэлхэг хүбүүдэй хуби заяан.

Б. БИРБАЕВ,
Буряад Республикын гэбьяата багша, манай штатнабэшэ корр.

ҮНЭР БАЯН БҮЛЭ

— Һаял 18-тай болоод ябатарни, Улаан Армиин албанда ошохо гэһэн саарһан абтаа һэн. Тиин Буряад ороной бүлэг хүбүүд Шэтын областнин Борзи станци шадар сэрэгэй һуралсал гаража эхилһэн гээшэбди, — гэжэ Б. Ч. Цыренов мүнөө хөөрэдэг.

Энэмнай 1942 оной эхин һарануудта дайсанай сэрэгшэдэй Эхэ ороноймнай баруун область, хизаарнуудай хото городуудые хайра гамгүйгөөр һамна бута сохижо, боомбодожо эхилһэн үе гээшэ. Нимэ шахардуу байдалда хуулинин лэ наһа гүйсэһэн хүбүүд сэрэгэй албанда татагдадаг һааб даа. Залуу сэрэгшэн Цыренов абаһаар 82-дохи дивизиин 982-дохи полкдо һуралсал гаража захалаа юм. Тинхэдээ нютагайнмай хүбүүн бүлэг сэрэгшэдтэй хэлхеэ холбоо тогтоохо албанда ороожо, хэлхеэ холбоо ягаад тогтоохо тухай һуралсал гараһан байна.

Богонихон саг соо гэхэ гү, даа, али августын 3-да дивизиин сэрэгшэд вагонуудта һуужа, баруун фронт эльгээгдэһэн байгаа.

82-дохи дивизи Сталинград хото хүрэжэ, тэндэ генерал В. И. Чуйковой 62-дохи армиин мэдэлдэ ороод, дайсантай тэмсэжэ эхилһэн байгаа. Нютагайнмай хүбүүн дайлалдажа ябаһан сэрэгшэдэй дунда хэлхеэ холбоо тогтоохо уялгатай һэн тула унтаха нойргүй гэхээр һуниин алишье сагта холбоо барисаа тогтоохо уялгаа дүүргэдэг байгаа. Эдэнэр үхэр буугай, минэнүүдэй эшхэрээн доро хаана утаһан таһарааб, тэрэниень олохын түлөө мүлхин ошожо, хаһилсаа холбоо тогтоодог бэлэй.

— Арай шамай холбоо болоһон утаһыешни дайсанай һомон гү, али снарядууд таһа татажархиһан байха даа. Яахабши, хаана снаряд, минэ тэнэрээ һэм, тэрээн руу мүлхихэш. Нэгэ һуни аяар таба дахин хэлхеэ холбоо байгуулһан хүм. Энээнэйнгээ түлөө Улаан Одоной ордендо хүртөө бэлэйб. Энэмни түрүүшын шагнал һэн, — гэжэ нүхэр Цыренов мүнөө хөөрэдэг.

Бадмажаб Цыренов дайнда мордохынгоо урда тээ колхоздоо тоо бүридхэгшөөр хүдэлжэ ябаа. Үдэнгэ нютагай ажахы Карл Марксин нэрэмжэтэ колхозтой жараад онуудай үеэр нилүүлэгдэнэн гээшэ. 1952—1955 онуудта Улаан-Үдэ хотодо хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдые бэлдэхэ курсын нээгдэхэдэ, нүхэр Цыренов тэндэ һуралсажа гараа һэн. Тиихэдэ агроном мэргэжэлтэн боложо, колхозойнгоо таряан ажалай бригадые хүтэлбэрилһэн юм.

Бадмажаб Чойбсонович энэ тушаалдаа наһанайнгаа амаралтада гаратараа хүдэлһэн байха юм. Мүн һүүлдэньшье арга шадалаараа түрэл ажахыдаа туһалдаг байһан гээшэ.

1987—1993 онуудай туршада нүхэр Цыренов нютагайнгаа дайнай, ажалай ветерануудай советэй түрүүлэгшээр хүдэлһэн байна. Тиихэдээл үндэр наһатай болоһон үбгэд, хүгшэдтэ шадаал һаа туһаламжа, тэдхэмжэ үзүүлхын түлөө оролдодог байһан юм.

Арад зонойнгоо этигэл найдабарида хүртэһэн Бадмажаб Чойбсонович нютагайнгаа наһатайшуулда энэрхы сэдьхэлэй туһаламжа үзүүлдэг, залуу үетэнэй дунда сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулжа байдаг юм. Тиихэдээ өөрөө, мүн бусадшье ветерануудтай хөөрөө, уулзалга үнгэргэдэг, эмхидхэдэг байгаа.

Дайнай ветеран Цыренов Сталинград хотоһоо фашис эзэмдэгшэдые намналсаһанай һүүлээр Курска дүхэриг-тэ болоһон шанга тулалдаанда хабаадалсаа юм. Энэ тулалдаанай буудалдаан, добтолгын үедэ мүнөөхил харилсаа холбоо байгуулха хүдэлмэри хэжэл ябаһан гээшэ. Курск шадарай байлдаанай дүүрэхэдэ, сэрэгшэ Цыренов вэй үбсүүн дээрэ Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II нааташ орден ялараа һэн. Дайсанаа һүнөөжэ, мүрдэжэ, Днепр мүрэн гаталалсаһанайнь түлөө «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Сталинград хотые хамгаалһанай түлөө» болон бусад хайра шагналнуудта хүртэһэн байна. Удаань Варшавые хамгаалжа, дайсанай һабарһаа сүлөөлэлсэжэ, дайсанай эшээн—Берлин хото хүрэһэн байха юм. Энэмнай томо хото городууд шадар бөлоһон дайн байлдаан болоно гээшэ. Зүгөөр заахан хэды олон тосхон, һууринуудай дайсанай һабарһаа сүлөөлэгдэжэ, арад зондо зол жаргалай асарагдаһан тухай тооложо хэлэхэнь бэрхэ. Эдэ бүгэдэ тухайгаа нүхэр Цыренов һүргуулида үнгэргэгдэдэг уулзалга дээрэ үхибүүдтэ хөөрэжэ, тэдэнээ һонирхуулдаг заншалтай юм.

Үндэр наһатай болоһон Б. Ч. Цыренов Дулма Банзаракцаевнатайгаа амгалан һайн ажаһууна. Гурбан хүбүүдынь айл бүлэ болонхой. Эдэ хөөр хэдэн аша гушанартай, үнэр баян айлайхи гүүлэн, тэниглэн, эбтэй эетэй бүлэ болон түбхинэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. Ч. Цыренов.

М. ТУБАЕВА.
Сэлэнгын аймаг.

ЯАГААД ДАБАХАБ?

Хорнин аймагай Буламай колхоздо 3 жэлэй урда тээ мүнөөдэрэйхидэ орходоо 3 дахин олон толгой адууһа мал тоологдодог һэн. Үнэрһэн 2—3 жэлэй турша соо хамтын мал айхабтар олоор гарзалһан байха юм. 2 жэлэй саана пайгаа абаха дуратай зондо эндэн толгой бодо мал, арбаад-хорёод хонин хүртэдэг һэн. Харин мүнөө пайгаа абажа, колхозһоо гараха болоходонь, энэ гэхэ мүртэй мал хүртэхэгүй байна. Үлэһэн малда орой хабар болотор гүйсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл үнгэрэгшэ зундаа, намартаа бэлэдхэгдээ гээшэ гү? Үбһэ тэжээлэй дутаха болоо һаань, ерэхэ зундаа бүри үсөөн малтай үлэхэнь бэшэ аал?

Үшөө нэгэ, тад ондоо жэшээ дурдая.

Яруунын аймагай «Үльдэргэ» колхозой түрүүлэгшээр Л. Д. Цыбикжаповагай хүдэлжэ эхилһээр 10 жэл үнгэрбэ. Энэ ажахыда байра байдалынь бусадһаа һайн, дээрэ гэбэл, нэмэжэ, буруу хэлэлһэн бологдохо. Зүгөөр эндэ байдалаа һайжаруулха талаар оролдолго хэгдэдэг гэхэ хэрэгтэй.

Колхоз оорынгоо продукци андалдаанда таблад, эдеэ хоол, промышленна эд бараан болгоод, улад зондоо хямда сэнгээр наймаална. Үльдэргэдэ оёдолой цехтэй болонхой, хубсаһа хунараар зоноо яһала хангана. Энээнһээ гадна хилээмэ баридаг пекарни нээгдэнхэй юм. Нютагай зондо хилээмэн 450 түхэригөөр худалдагдана. Тэрэшэлэн арһа элдээд, булгайр хэхэ хэрэг бэелүүлэгдэжэ байнхай. Булгайраар, хониной арһаар гутал, хубсаһа оёдог болоо һаа, тэдэнээ наймаанда табихада, мүн олзотой байна.

Сагай хэр хүндэшье һаань, байдалаа арга шадалаараа оёдэнь татаха гэһэн һэдэлгэ дэмжэмээр лэ.

Һүүлэй хэдэн жэлэй турша соо Үльдэргэдэ 50-яад үмсын шэүэ гэрнүүд бодхоогдоһон байна.

Огородой ногоон эдеэндэ, үрэ жэмэс, овощто ехэ анхаал хандуулагдадаг болонхой юм. Тингэжэ огородой эдеэнэй ургасын гараса 2 дахин, хартаабхын — 3 дахин дээшэлһэн байна.

Ажахын түрүүлэгшын бүхы арга дүроорөө колхозоо хүл дээрэнь байлгаха гэжэ оролдожо байһые улад зон һайн ойлгодог, дэмжэдэг ха.

Юуниинь болохо юм, саг харуулна бээз гэхэ мэтээр бодомжолдог хүтэлбэрилэгшэдые ойлгохын аргагүйл. Бүхы зөөри нөөсэеэ, арга шадабарила зуб тээшэнь шэглүүлжэ, ухаан бодолоо ухамай зохидоор гүйлгэжэ, ажал хүдэлмэриеэ ябуулаагүй һаа, хосорхо түйлдаа хүрэхэбди гэжэ ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхэн ойлгохо жэшээтэйл.

Д. ДАМБАЕВ.

Редакцида ерэһэн бэшэг

ЯМАР АРГААР ГЭР БАРИХАБ?

— Шэнэ барилгануудые, байрын гэрнүүдые бодхоолго һүүлэй үедэ эдэбхижэһэн юм. Гэбэшье эгээ мүнөө үедэ барилгын модон хараа байса барагдажа, ойдо гансал хашаа, хорёо бариха нарин модон үлэнхэй, — гэжэ ойн харуулшан Б. Цыдыпов хэлээ һэн.

Хөөрхэдэ урда жэлнүүдтэ модо оруулһан залуу айлнууд сооһоо шэнэ гэрэй торхо сабшажа үрдиһэниинь гэхэдэ, Галсан Гутапов, Дамба Гунзынов, Цымпил Федоров, Баяр Базаржапов, Баатар Анандаев, Бадма-Цырен Шагдаров гэгшэд болоно.

Хожомоо ургажа ябаһан үетэнэй нютаг нуга дээрээ гэр барижа түбхинэхэ гэхэдэ, гэр бариха модон һаланхай байхань гээшэл. Жараад онһоо эхилжэ, Хөөрхые тойруулан, 5—6 леспромхоз модо отолжо, Дээдэ-Хэжэнгын оршондохи тайгые хюдаһаниинь эли ааб даа. Мүнөө болоходо, нютаг зоной саашанхи уг зорилгодохи ерээдүйн хараа, түсэбүүдые мухардуулха туйлда хүргэбэ.

Нэгэтэ манай нютагай хүбүүдэй нэгэн Галдан Федорович Будаев намда иигэжэ хэлээ агша һэн:

— Би хажуудаа хэдэн эрэшүүлтэй һамарта гараад ерээб. Урда хүбшыемнай леспромхоз һалгажа байна. Турья-Томогтодохи модо отолһон байна.

Тэрэл хэды жэлэй урда тээ районой байгаали хамгаалха бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо байһан Д-Р. Б. Цыренжапов сошордомо дохёо хөөрэжэ, хамтаржа статья бэшээд, «Буряад үнэндэ» толилуулаа бэлэйбди. Ушарынь хадаа тэндэхи ой модоной (дунда зэргээр абахада) 100270 кубометр модоной 13480 кубометр хуша, 15560 кубометр хуһан, мүн бусад 43470 кубометр модон болоо гэжэ Леоновкын лесничество багсаамжалаа бэлэй. Иигээд саашадаа хайшан гэжэ, гэр бариха тухайда бодомжолхоор саг ерэбэ.

Д. ШАГДАРОВ.

Хөжэнгэ.

КУРСК. Область соогоо эгээл томо промышленна предприятинуудай тоодо ородог Михайловскын ГОК намарай эдэ үдэрнүүдтэ үйлэдбэреэ зогсоохо баатай болобоб. Тус комбинат зайн гал гаргагшадта ехээр үрнтэжэ, саашадаа ажамидарха аргагүйдэбэ бшуу.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбинадай түлөөлэгшэд областнин захиргаанай урда өөһэдынгөө эрилтэнүүдые табижа байхыень харанат.

ИТАР—ТАСС-ай фотохроника.

Хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй бүлгэмэй 100 жэлэй ойдо

ТҮРЭЛ ДАЙДЫНГАА ТҮҮХЫЕ УДХАЛАН

Түрэл дайдынгаа түүхые удхалан мэдэхэ, танилсаха, шэнэ юумэ мэдэжэ абаха дуратайшуул Улаан-Үдэ хотодомнай үсөөн бэшэ. Мүнөө жэл хадаа эдээндэ миин жэл бэшэ. Буряад орондо хизаар ороноо шэнжэлхэ хүдэлмэриин ябуулагдажа эхилһээр тэбхэр 100 жэл гүйсэбэ гээшэ.

Үшөө Октябриин хубисхалай урда тээ хизаар ороноо шэнжэлэлгын ниитэ хүдэлөөн эхилһэн түүхэтэй. Сүлөө экономическа ба Ородой географическа бүлгэмүүд тэрэнэй байгуулгада ехэхэн үүргэ дүүргэһэн болоно. 1894 оной июлиин 13-да Географическа бүлгэмэй Хяагтын таһаг нээгдэжэ, Байгал шадарай соёлой ба эрдэмэй ажабайдалда ехэхэн үйлэ хэрэг болобо гэжэ гэршэлһэн юм. Тиихэдэ энэ эрдэмэй, хизаар ороноо шэнжэлэлгын түб Эрхүүһээ Хабаровск хүрэтэр үргэн дайдада ори ганса байһан, манай республикын хизаар ороноо шэнжэлэлгэ хадаа эндэһээ эхи абана гээд ойлгохо шухала.

Энэ саг һаа үшөө урид, 1890 ондо Троицкосавскда түрүү бодолтой сэхээтэнэй дүхэриг хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей өөрын һайн дураар байгуулһан түүхэтэй. Энэ дэмбэрэлтэй хэрэгые эрхилэгшэд хэд бэ гэхэдэ, тиихэдэ политическэ сүлөлгэдэ байһан И. И. Попов («Минувшее и пережитое» гэһэн номой автор), ба Н. А. Чарушин, багшанар В. С. ба М. И. Моллесонууд, И. В. Лисовский, Э. И. Лесталь, Н. П. Левин гэгшэд болоно. 1895 оной январиин 1-дэ энэ музей нээгдэжэ, түрүүшынгээ харагшадые баясуулһан юм.

Музей ба Географиин бүлгэмэй Хяагтын отделени байгуулха хэрэгтэ уезднэй эмшэн, Краковай университедэй профессор Ю. Д. Талько-Грынцевич ехэ хамһалсаа. Тэрэ өөрөө Байгал шадарай археологи ба этнографи һайн мэдэхэ байгаа. Энэ хүнэй хүтэлбэри доро музей Байгал шадарай дайдые ба хүршэ Монгол орон шэнжэлхэ талаар хэрэгүүдые эрхилээ һэн.

«Ород географическа бүлгэмэй Троицкосавска-Хяагтын таһагай ажал» гэһэн соголбори хэблэгдэдэг боложо, 1894 онһоо 1914 он хүрэтэр 65 авторай 174 хүдэлмэри барлагдаа, олондо мэдээжэ болоо бэлэй. Олохон эрдэмтэ хүдэлмэринүүд түс бүлгэмэй зүгһөө алтан ба мүнгэн медальнуудаар шагнагдаһан байха.

Байгаалиин ашагта малтамалай, элдэб һонирхолтой шулуунуудай коллекци суглуулһан П. С. Михню, археологууд А. П. Мостиц, Я. С. Смолев, ботаник Н. Г. Мальцев, этнограф А. Д. Корнакова ба бусад үрэ ехэтэйгээр хүдэлөө. Буряад ороной хизаар шэнжэлэгшэд А. Н. Орлова ба Р. Ф. Тугутов музей баяжуулха, хүгжөөхэ талаар ехэхэн хубитаяа оруулһан алдартай.

Республикын олоннитэ энэ алтан ойдо элдэб хэмжэ ябуулгануудые зунһаа хойшо ябуулна гэжэ тэмдэглэе. Улаан-Үдэдэ гол үйлсын урдань Большая гээд нэрлэгдэдэг байһан (мүнөө Ленинэй нэрэмжэтэ) һайндэр үнгэрөө һэн. Хотын сэхээтэнэй клуб энэ темэдэ зорюулһан удэшэнүүдые эмхидхээ.

Харин мүнөө Национальна библиотекэдэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын ба национальна литературын тэ... хизаар ороноо шэнжэлэ... һара бүхэндэ суглаана... заар ороноо шэнжэлэлгэ... мээр уншалгануудые ... гэдэг болохонь.

Һаяшаг үнгэргэгдэ... нэээй уулзалга дээрэ ... ороноо шэнжэлэлгын ... публиканска бүлгэмэй ... үүлэгшэ Е. А. Голубе... энэ библиотекын хизаар ... ноо шэнжэлэлгын ба ... нальна литературын та... даагша Р. Г. Батомун... гэгшэд Байгал шадарай ... дые шэнжэлхэ талаар ... һэн эгээл ехэ үйлэ ... гүүдтэй, түүхэтэй танил... ба. Буряад ороной эрдэ... руушын шэнжэлэгшэ... хөөрэлөөндэ Национ... архивай хүдэлмэрил... Н. К. Сафонова, Г. М... мина ба А. И. Беч... хабаадалсажа, хизаар ... шэнжэлэлгэдэ ехэхэн ... яа оруулһан Н. И. Б... ков, В. П. Гирченко ... тухай һонин мэдэхэ... дые хэһэн байна. Мүн... нэр түрэл хизаарай «С... толбонууд», мэдэгдэгэ... даһанууд тушаа ехэ ... хөөрэжэ, олоной ... татаба.

Түүхын эрдэмэй ... А. В. Тиваненко ... эрхилдэг хүдэлмэри... рэлгэ, һүүлэй үеын ... тануд тушаагаа ... үгэбэ. Мүн энэ хүнэй ... муудые бэшэдэг гэ... нэбди. Шэнэ юумэ... геройнуудтай олон зо... нилсуулба. Зүүн С... соёлой институтай ... Р. Б. Ажеева ба Р. А... догоева институдта ... ороноо шэнжэлэлгы... мын ямраар уншагда... хайнь мэдээсэ. Б... мэргэжэлтэдтэ, жэшээ... блиотекарьнүүдтэ түрэ... дын түүхэ угаа ... гээд ойлгосотой. Вс... Россин түүхын ка... даагша профессор В. Б... заржапов ба энэл ... доцент Б. С. Старин ... Үгэ хэлэхэдэ, Эсэгэ ... хамгаалгын дайнда ... даһан Агуухэ Иланг... жэлэй ойн хүндэлэдэ ... Үетэнние дайшалхы ... нууд дээрэ хүмүүж... сэргэй-патриотическа ... мэри шангадхаха ... гэжэ зааба.

Хизаар ороноо шэ... шэд В. А. Харитонов, ... Димов ба бусад хизаар... ноо шэнжэлэлгын сог... ринуудые саг соонь, ... шалтаар барлан гарга... заар ороноо шэнжэ... конференци, выставк... эмхидхэхэ, хизаар ... шэнжэлэлгын бүлгэмэ... дэмтэдэй ба энэ ажал ... ратай зарымашуулай ... до харилсаа холбоо ... болгохо тухай хэлэбэ.

Уулзалгын эсэгэ ... номой таһагые даагша ... Немерис хизаар ороно... жэлэлгын 100 жэлэй ... зорюулагдаһан номуу... ставкэтэй таниг... «Тоонто нютаг» гэһэ... солбори жэл бүри ... гаргаха, хизаар ороно... жэлхэ темээр үнэ... дые һара бүри ... хизаар ороноо эдир ... лэгшэдэй клубай ... онно конкурсые саг ... үнгэргэдэг болохо гэ... гэн дуугаар сугл... шиидэбэ.

А. НЕСТЕРОВ.
Национальна библиотекын хүдэлмэрилэгш...

Россин һонинууд

ТАЙВАНЬДА ТҮЛӨӨЛЭГШЭДТЭЙ БОЛОХО

МОСКВА. Экономикын ба соёлой харилсаануудай талаар Москвагай — Тайбэйн тааруулан хүтэлбэрилгын комиссиин түлөөлэлгэ жэлэй дүүрэтэр Тайваньда нээгдэхэ гээд Россин Федерацини Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын дээгүүр тушаалта хүдэлмэрилэгшэ мэдээсэбэ. Бээжэндэхи правительстатайнь Хитадай Арадай Республикые ори гансаарайень мэдэрэн тоолодог политикаһаа Росси арсана гэжэ ойлгоһоной хэрэггүй. «Тайваньтай албата ямаршье харилсаануудые дэмжэнгүйгөөр Россин тала энэ хараа шугамаа баримталха гэжэ найданабди», — гээд, Москвадахи КНР-эй посольствын хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэ Е. Цзюнь хэлэнэ.

ФЕДЕРАЛЬНА БЮЖЖЕДЫЕ ТАЙЛБАРИЛАН

КАЗАНЬ. Үгрэнэй Дүүмэдэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа федеральна бюджет Росси болон Татарстан хоёрой хорондохи хэлсээнэй ба правительствануд хоорондын хоорэлдоонүүдэй бухы д,римүүдые эбдэнэ гээд Татарстан Республикын финансын министр Дмитрий Нагуманов мэдээсэнэ. Хэлсээнэй ёһоор Татарстан мүнгэнэйнгөө дүрбэнэй нэгэ хубие Москва руу дамжуулаад, бэшьень өөрынгөө дураар, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ аргатай байгаа. Харин мүнөө урданайхидал адли бухы шахуу мүнгэн Москва руу эльгээгдэхэ болоно гэжэ министр тэмдэглэнэ. Теэд хөөр үлүүтэй жэлэй туршада юунэй түлөө эдэ хэлсээнүүдые бэлдээ гээшэбибди? Гадуур федеральна бюджедэй проект республикые экономикын таалаар хүшэр байдалда оруулна. Республикада онсо байдал хэрэгтэй бэшэ, юрэл Татарстанай экономикынь онсо илгаае хараада абаа, үнэн сэхээр хандаха хэрэгтэй гэжэ министр тоолоно.

САГ ЗУУРА ЗОГСООХО

МОСКВА. 1995 оной январиин 1 болотор хуушан түхэлэй акци болон биледүүдые худалдахаяа болиҳо гэһэн тусгаар захиралта акционернэ «МММ» бүлгэмэй президент Сергей Мавроди гаргаба. 1994 оной ноябрин 1-һээ 1995 оной январиин 1 болотор шэлжэн оролгын үеын гурим компанида нөбтэрүүлхэ тухай «МММ» бүлгэмэй президент мүн лэ мэдээсээ. Түгшүүрилтэй байдалһаа боложо, мүнгээсэ алдаһан пенсионернүүд болон тэдхэмжэ багатай хүнүүдтэ мүнгыень түлэхэ ажал ябуулдаг комисси баһал тус захиралтын ёһоор энэ хүдэлмэриеэ саг зуура зогсоохо болоно.

Акционернэ «МММ» бүлгэмэй президент Сергей Мавродиин үгы байха үедэ «хэдэн горитой алдуунууд ба дутагдалнууд тохёолдоод байна» гэжэ хандалга дотор хэлэгдэнэ. Мүн бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэд, иланганаа пенсионернүүдтэ болон тэдхэмжэ багатай хүнүүдтэ мүнгэ түлэхэ ажал ябуулдаг комиссиин гэшүүд «албан тушаалаа хэрэглэжэ, туйлай схээр мүнгэ эдиһэн байна».

«Мүнөө урданайнгаа гуримаар ажаллажа эхилээ һаа, акционернүүдэй дураа гутаһан, мүн элдэб эсын мүнгэндэ дуратайшуулай гарта «МММ» бүлгэмэй тон ехэ хэмжээнэй сааһануудай суглаһан дээрэһээ акци болон биледүүдэй сэн дахяад ехээр доошолхо», — гэжэ Сергей Мавроди тоолоно.

Нэгэ хэды саг соо һанаа амар ажаллаха арга компанида олгохо, акционернүүдэй һанаае заһаха, тиигэжэ эрхэ байдалые гуримдань оруулха гэһэн зорилготойгоор шэлжэн оролгын гурим нөбтэрүүлэгдэнэ гээд хандалга соо хэлэгдэнэ.

Мүнөө шуюур газарта 1000 түхэриг сэнтэй болоһон шэнэ түхэлэй биледүүд 1995 оной январиин 1-дэ хуушан түхэлэй биледүүдэй сэнтэй адли болохо гэхэ гү, али 13 дахин дээшэлжэ, 13 мянган түхэриггэ хүрэхэ гэжэ «МММ» бүлгэмэй президент акционернүүдые найдуулна. Шахардуу байдалай үедэ хохидолдо ороһон бухы акционернүүд ерэхэ жэлдэ мүнгээ бусааха аргатай болохо гээд Сергей Мавроди тоолоно.

ХУУЛИ НАРИН НЯГТААР САХИХА ЁЬОТОЙБДИ

ТАМБОВ. Һунгагшадтаяа уулзахаяа Тамбов ерэһэн Россин Федерациин компартиин болон Үгрэнэй Дүүмын КПРФ-гэй можын ударидагша Геннадий Зюганов орон доторхи хубилалтануудые бүгэдэ хуули нарин нягтаар сахижа бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ хэлээ. «Хуу... таар сахижа, нютагай ... хы ба захиргаанай ... дай туһаламжаар ор... торхи байдалаа тогту... болгожо болоно» гэжэ ... тэмдэглэбэ.

«Росси мүнөө ... шэнэдхэлгын шатада ... байна», — гэжэ Г. Зю... тоолоно. Хүн зоной ор... 3—5 процентын гарта ... зөөриин ороһон хойно ... дай дэмжэлгэдэ гүрэ... байдалаа гуримшуулна ... тай болохобди гэжэ Г. З... нов хэлэнэ. «Москва, С... Петербург мэтын томо ... хотонуудые Тамбов болон... ной худөө ажахые эрх... бусад нютагуудай бай... рин харинь гүрэнүүдэй ... хоолоор хангана байна... буруу гэжэ тэрэ тоолоно.

«Россе тулгана ба... дунда зиндаагай ... тэд ба хүтэлбэрилэг... хуулиин ёһоор ... хэрэгтэй» гээд

ТОЛАИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- Нэгэ үеын хүнүүд тухай бодомжо
- Ураа шүлэгэй долгин дээрэ
- Аман үгын абдарһаа

Буряадай мэдээжэ поэт Дамба Дашинимаевай

түрэһөөр 90 жэлэй ой

ЯБАДАЛ

(«Улаан тугта дивизион» гэжэ поэмэһээ хэһэг)

Хэтэрһэн сагаан хитадта,
Хүнөөлтэй хархис генералда
Хүсэтэй харюу хүртөөжэ,
Хүсэл шадалынь
бууруулхаар
Худэлжэ мордоһон сэрэгүүд
Долгёохон Үдынгөө эрьеһээ
Дуутайхан вагондоо һууба
даа.
Долоонхон жэлэй түүхэтэй
Дурасхал ниислэлһээ
мордобо.
Дорюухан сэрэгэй
хүгжэмдөөн,
Дуутайхан паровозой
дунгинаан
Доторхон алагхан
зүрхыемнай
Доһолуулан хүдэлгэн
сохилуулна.
Утахан Хёлгын урадхалые
Уттажал өөдөө ябахадаа,
Уралай хүсэтэ
«тэмээнийнь»
Уухилан аахилан дабхина.
Уланхан Байгалай үмэнэхи
Утахан шэрэмхэн замаймнай
Урматай олонхон
үртөөнүүд,
Уужамхан Хёлгын голдохи
Ударник колхоз, совхозууд
Улаан тугаа хиидхүүлэн,
Уттан үдэшэн банбал даа.
Шэрэм харгын шүрбэһэ,
Байгал замай балсаниие
Зангидан эршэлэн заһадаг
Шэтын шиираг
хүдэлмэришэн
Шэмэгтэй тугаар уттажа,
Үнэтэй баяраар үдэшөбэ.
Удамхан сэлгээ Энгидэйн
Ужамхан сэдьхэлтэ уһые
Уруудан дабхин орожо,
Отолон, саазань гараба.
«Мухархан харый»
хурданаар
Могойтын үртөөдэ хүрэбэ.
Харнин харатанай халдаһан,
Капитал фашизмын
добтолһон
Хайлаархан Манжуур
ойртожо,
Халуухан зүрхыень
доһолуулна.
Карабин шэнэ винтовкоёо
Хажуудаа барин нэргылжэ,
Галта тэнэрдэг гранатала
Гартаа барьяад ябана.
Борохон һаарал вагомнай
Бэрхэ дээрээ тогтобо.
Буряадай морито дивизион
Буудал хэхээр зогсобо.
Арын һайхан булагта
Амаран сэнгэн байгаад.
Агын аймагаар айлшалжа,
Арюун хэлхеэ
байгуулһаар,
Аянда мордохоор түхеэрбэ.

«...ДУУЛАЖАЛ ЯБАНАБ ШАМАЙГАА»

Бата-Цырэн Дугаров 1962 ондо Хэжэнгын аймагай Могсохон һууринда төрөө. 1979 ондо Хэжэнгын дунда һургуули дүүргээд, тэндээ кочегараар хүдэлөө.

1980 ондо Бата-Цырэн Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай бүрлэд хэлэ, бэшэгэй тахагта орожо һуралсалаа үргэлжэлүүлээ һэн. Дээдэ һургуулияа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Хэжэнгдээ багшалаа, аймагай газетэдэшье хүдэлөө. Тиихэдээ Бата-Цырэн Дугаров Эрхүүгэй университедэй психологийн отделени заочноор дүүргэжэ, мүнөө үедэ Ушхайтын һургуулида ажаллана.

Хоёр жэлэй урда Буряадай залуу болон эхилэн бэшэгшэдэй конференциде хабаадалсаһан энэ залуу шүлэгшын найруулгануд уянгын утаһаар зэдэлхэ шэнжэтэй. Тиимэһээ хоёр шүлэгынь дуун болон зэдэлэнхэй.

Мүнөө залуу шүлэгшын эхин мүрнүүдһээ уншагшадтаа дурадханабди.

Б. НАМДАКОВ.

Бата-Цырэн ДУГАРОВ

ДУРДАН ШАМАЯА ЯБАНАЛБИ

Зоолэн, даруу зантайеш
Зүрхэнэйм сохисо
түхайлбал,
Зоолэн, даруу зантайеш
Зүрхэ сэдьхэлым
эльбэнэл.
Тэрэ сагһаа, тэрэ сагһаа
Дурдан шамаяа ябаналби.
Тос-тосхон ябадалыш
Тоолон, тухайлан
үлэнэлби,
Томоотой һайхан
харасыеш
Толидол тодоор дурсанаб.
Тэрэ сагһаа, тэрэ сагһаа
Дурдан шамаяа ябаналби.
Сэлэнгэ Хэжэнгэ хоёрнай
Сэнхирлэн урдаһаар
үнинэйл юм.
Сэлэнгын сэбэрхэн
басагад
Сэнтэйл байһандаа
суутай юм.
Тэрэ сагһаа, тэрэ сагһаа
Дурдан шамаяа ябаналби.

НЮТАГНИ

Дурланаб шамдаа тала
дайдам,
Дуулажал ябанаб
шамайгаа.
Аянай шубууд ямар
һайхам
Аяар дээгүүрни
шуумайлдаа.
Дурланаб шамдаа,
Буряадни,
Дуулажал ябанаб
шамайгаа.
Сэсэглэн байһан нютагни
Сэхэл татанаш намайгаа.
Зэмэ, Хуйтэн, Тулам,
Хушуун
Зэбүүн сагай үлэгдэл гү,
Али түүхэтэ газарай дуун
Анханайм Буряадай
нютаг гү?

САГААН ҺАРААР

Хүйтөөр үлеэһэн һалхин
Хүлэг шэнгеэр ерэбэл.
Сагаан сагһаа будхажа,
Сагаалгамнан морилоол.
Сагаан һарамнай ерэбэл,
Зондоо наһа нэмэбэл,
Золтой жаргал хүсэн
Зоригтой ябаял, арадни.
Сэдьхэл дүүрэн жаргаа,
Шэнэхэн жалаа уттаа,
Ёохор, зугаа дэлгээ.
Сагаан һараар,
Үетэн, нүхэдни!
Сагаалганаар
Агуу арадни!

ЭХЭ, ЭСЭГЫМ ТООНТО

Түрэл нютаг Буряадни,
Дуута Хөөрхэ,
Могсохомни,
Элүүр энхым эхин
гуламта
Эхэ, эсэгым тоонто —
Хэжэнгэмни.
Сэдьхэлым дуудан
һэргээдэг
Хохюурта, Халяартын
эзэдни
Һайхан басагад, хүбүүдэй
Һанажа ябадаг
Шалсаанамни.
Дууша, хатарша зоноороо
Дуулим нютаггаа
суурхаһан,
Алтан дэлхэйн жама
ёноор
Арад зоноороо суурхыш,
тоонтомни.

ХАБАР ЕРЭЭЛ

Эрхүү хотын гудамжаар,
Эбтэй залуушуул
субанал даа.
Зугаа нааданай һүүлээр
Дуулахашье дуран
хүрэнэл даа.
Харыш, нүхэрни, хабар
ерээ
Халуун дуранай хаһа
гэгээнэл.
Харыш, инагни, хабар ерээ
Халуун дуранай халюун
хаоар.
Дуулим Буряадайм
талашье,
Дурлаһан хүүхэнэйм
нюдэншье,
Зугаа нааданай охиншье,
Зүрхэ сэдьхэлым
доһолуулна.
Ангар мүрэнэй урдаха,
Мүнгэтэ булагта
дуулдана гү?
Хүүхэн дангинада
дурлаха,
Хүлеэһэн хаһам ерэбэл
гү?
Харыш, нүхэрни, хабар
ерээ
Халуун дуранай хаһа
гэгээнэл.

ХҮХИЛДЭЕЛ БУЛТАДАА

Затагархан хубүүдэй
Зали абаха сагта
Огсом, дорюун
нааданхайнууд
Элдэб гоёор хатарнад.
Унтажал байг, хубүүднай
Эгшэтэрээ хүхилдэел
бултадаа.
Арюухан басагадай
Зали абаха сагта
Эсэһэн, сусаһан
хүүхэлдэйнүүд
Эзэрэмшээжэ эхилэн
байнал даа.
Унтажал байг, басагаднай
Эгшэтэрээ хүхилдэел
бултадаа.
Олон хубүү, басагаднай
Зали абаха сагта
Заан, шоно, баабгай,
шубууд
Зэлэ татан ёохорлонод.
Унтажал байг, хүүгэднай
Эгшэтэрээ хүхилдэел
бултадаа.

Хитад арадай аман үгын абдарһаа

ГОМДОЛ

Нэгэтэ У-ди император хазаар морёор «Амтатай булаг» гэдэг ордондоо бусажа ябаба. Харгыдань тэрээндэ урдань үзэгдөөгүй улаан үнгэтэй шуумуулнууд харагдаба: тарвинь, нюдэдынь, үргэнинь дуулаһан хорхой шуумуулда байдаг хэбээрээ. Тэзд ямар нэрэтэй хорхой байгаа юм, ойлгохын аргагүй. Дунфан Шо гэдэг түшэмэлдоо энэ шуумуулые һайса хаража элирүүлэ гээд император зарлиг гэбэ.

Тэрэнь анхаралтайгаар шэнжэлэн хараад, нигэжэ хэлэбэ:

— Эдэ хорхойнууд «гомдол» гэжэ нэрэтэй. Цинь хаашуулай үедэ тоолошогүй олон хүнүүдые түрмэдэ хаадаг байгаа юм. Тэдэнь тэнгэри өөдэ шэртэжэ бололдоходоо, «гомдол» гэжэ үгэ амалһаа унагаадаггүй һэн. Тэнгэри эдэ хүнүүдэй нигэжэ зальбархыень дуулаад, уур сухал соогоо «гомдол» гэһэн ойлгосо бии болгоһон юм. Цинь хаашуулай үедэ тэрэ газарта харанхы шорон түрмэ байһан бололтой.

Түшэмэлэй эдэ үгэнүүдые зүрхайшадай шалгажа үзэхэдэ, үнэхөөрөөшье, тэрэ газартань шорон түрмэ байһан байба.

— Эдэ шумуулнууд һалаха арга олдохо гэшэ гү? — гэжэ императорай асуухада, Дунфан Шо харюусаба:

— Бүхы гомдолнууд архиһаа үгы болодог. Тэдээндэ архи сасаха хэрэгтэй.

Хүнүүдые эльгээжэ, тэдэ шуумуулнууде суглуулаад, архитай домбо руу хаяхадань, тэдэнь тэрэ дары хайлаад, үгы болошобо.

Энэ ушар тухай ондоогоор үшөө хөөрэлдэдэг юм.

Нэгэтэ император У-ди сарай эльгэн шэнги юумэнэй газарһаа бултайжа байхыень харажархиба ха. Гайхаһан император Дунфан Шо түшэмэлһөө юун бэ гэжэ асууба. Тэрэнь нигэжэ харюусаба:

— Танай уйдхар гашуудал нигэжэ удхэршөөд байна гээшэ. Энэ газарта архи сасабалтнай, дары үгы болошохо байха.

ДУНФАН ШО ОЙЛГУУЛБА

Нэгэтэ император У-ди ой соогуур сэнгэжэ ябатараа, асари томо модоной ургажа байхые хараад, юун гэжэ нэрэтэйень Дунфан Шоһоо асууба ха.

— Энэ модоной нэрэнь «сэсэглэг»,—гэбэ тэрэнь.

Император тэрэ модые нюусаар сабшажа унагаагаад, Дунфан Шоһоо тэрээн тухай дахин асууба.

— Тэрэнэй нэрэнь — «хатдаралга»,— гэбэ Дунфан Шо.

— Ши хэды болотор мэхеэ хүдэлгэхэ юмши? Нэгэл модые олон ондоогоор нэрлэнэлши,— гэбэ император.

Тиихэдэнь Дунфан Шо нигэжэ харюусаба һэн ха:

— Наһаала хүсэһэн морин—морин, харин багахан ябахада—унаган.Томо эрэ тахяа—эрэ тахяа, багахандаа — дэгдээхэй, бээ гүйсэһэн сар—сар, нарайдаа — тугал. Эрэ хүн түрэхэдөө — нарай үхибүүн, һүүлдэнь наһатай болоходоо— үбгэн. Анхандаа сэсэглэдэг байһан аад, мүнөө үмхирөө. Хуушарһан юумэн һандарна, харин заһуу наһан эршэ хүсэндөө ороно. Хамаг юумэн һандаран һалаад, хожомынь шэйээр түрэнэ, Оттолон хубилшагүй юумэн тухайда эндэ хэлэжэ бололтой аал?

М. БАТОИН
бурлэдшалба.

...АЙДЫНГА... ...УДХАЛАН...

...ноо шэнжэлэлгын ба ...нальна литературын ...хизаар ороноо шэнжэл... ...нара бүхэндэ суглаж... ...заар ороноо шэнжэлэ... ...мээр уншалгануудые ...гэдэг болохонь.

Һаяшаг үнгэргэдэһэ... ...нэрэй уулзалга дээрэ ... ...ороноо шэнжэлэлгын ... ...публиканска бүлгэмэ... ...үүлэгшэ Е. А. Голу... ...энэ библиотекын хизаар... ...ноо шэнжэлэлгын ба ... ...нальна литературын та... ...даагша Р. Г. Батому... ...гэгшэд Байгал шадарай... ...дые шэнжэлхэ талаар ... ...һэн эгээл ехэ үйлэ... ...гүүдтэй, түүхэтэй тан... ...ба. Буряад ороной эгэ... ...рүүшын шэнжэлэгшэ... ...хоёрэлдөөндэ Национ... ...архивай хүдэлмэрий... Н. К. Сафонова, Г. М... ...мина ба А. И. Беч... ...хабаадалсажа, хизаар ... ...шэнжэлэлгэдэ ехэхэн ... ...яа оруулһан Н. Н. ... ...ков, В. П. Гирченко ... ...тухай һонин мэдээсэ... ...дые хэһэн байна. Мүн... ...нэр түрэл хизаарай «С... ...толбонууд», мэдэгдээгүй... ...Зүгөөр эдээн ...хоёрэжэ, олоной а... ...татаба.

Түүхын эрдэмэй ка... А. В. Тиваненко оо... ...эрхилдэг хүдэлмэри... ...рэлгэ, һүүлэй үеын а... ...тануд түшаагаа х... ...үгэбэ. Мүн энэ хүмү... ...муудые бэшэдэг гэзэ... ...нэбди. Шэнэ нюмуу... ...геройнуудтай олон зон... ...инлсуулба. Зүүн С... ...соёлой институдай ба... ...Р. Б. Ажеева ба Р. А... ...догоева институдань ... ...ороноо шэнжэлэлгын ... ...мын ямраар уншагдаа... ...хайнь мэдээсээ. Е... ...мэргэжэлтэдтэ, жэшэ... ...блиотекарьнүүдтэ түрэ... ...дын түүхэ угаа х... ...гэдэ ойлгосотой. ВС... Россин түүхын ка... даагша профессор В. ... ...заржапов ба энэл каф... доцент Б. С. Старин ... ...үгэ хэлэхэдээ, Эсэгэ о... ...хамгаалгын дайнда т... ...даһан Агууехэ Илалт... ...жэлэй ойн хундэлэлдэ... ...үетэнине дайшалхы за... ...нууд дээрэ хүмүүжэ... ...сэрэгэй-патриотическа... ...мэри шангадхаха х... ...гэжэ зааба.

Хизаар ороноо шэ... ...шэд В. А. Харитонов, ...Димов ба бусад хизаар... ...ноо шэнжэлэлгын сог... ...ринуудые саг соонь, ...шалтаар барлан гарга... ...заар ороноо шэнжэл... ...конференци, выставк... ...эмхидхэхэ, хизаар о... ...шэнжэлэлгын бүлгэмэ... ...дэмтэдэй ба энэ ажал... ...ратай заримашуулай х... ...до харилсаа холбоо ... ...болгохо тухай хэлэбэ.

Уулзалгын эсэгэ... ...номой таһагые даагша ... Чемерис хизаар ороно... ...жэлэлгын 100 жэлэй... ...зорюулагдаһан номуудт... ...ставкэтэй таниле... «Тоонто нютаг» гэһэн ... ...солбори жэл бүрн ... ...гаргаха, хизаар ороно... ...жэлхэ темээр уншал... ...дые һара бүри үнгэ... ...хизаар ороноо эдир ш... ...лэгшэдэй клубай тел... ...онно конкурсые саг с... ...үнгэргэдэг болохо гээ... ...гэн дуугаар «угла... ...шидэбэ.

А. НЕСТЕРОВ
Национальна библи...
...кын хүдэ...

ҮЙМӨӨ ҮЗЭҺЭН ҮЕТЭМНИ...

...той гэжэ хэлээ. «Хуулі... ...таар сахижа, нютагай т... ...хы ба захиргаанай з... ...дай туһаламжаар о... ...торхи байдалаа тогту... ...болгожо болоно» гэжэ ... ...тэмдэглэбэ.

«Росси мүнөө хуу... ...шэнэдхэлгын шатада ... ...байна», — гэжэ Г. Зю... ...тоолоно. Хүн зоной орэ... ...3—5 процентын гарта... ...зөөриин ороһон хойно ... ...лэлгын удаадахи шата ... ...хэ гү, али үгы һаа, ню... ...дай дэмжэлгэдэ түшэ... ...байдалаа гуримшуулха ... ...тай болохобди гэжэ Г. ... ...нов хэлэнэ. «Москва, С... ...Петербург мэтын томо ... ...хотонуудые Тамбов боло... ...ной хүдөө ажахые эр... ...бусад нютагуудай бэш... ...рин харинн гүрэнүүдэй ... ...хоолоор хангажа байһан... ...буруу гэжэ тэрэ тоолон...

«Россие тулгажа б... ...дунда зиндаагай мэрг... ...тэд ба хүтэлбэрилэгш... ...хуулинин ёһоор хамг... ...хэрэгтэй» гэзэ Г. Зю... ...онсолоо.

ЮРТЭМСЫН ...нинь дабтаг... ...мэһээ хүн бү... ...бүхэн энэ юр... ...найн һайханда, ...да, эзэд саб... ...ан мунхагһаа ...р дэмы шүтөө, ...отой. Тиигээд... ...ай шэнжэ шаг... ...ыганьнь хэнһээ, ...ыданаб, бүхы... ...одо, хүн бү... ...нимэ хуби за... ...гээд ойлгожо ...үтэл бии бол... ...байгаа гэгэ...

...шон соо одоо ...агүй хубилал... ...ол, сансарын ...жэл, ой ухаан... ...ганаан ооделы... ...гжэл, зүрхэ ...ый шархатуул... ...ала? Тиимэл ...ы хуби заяанай ...ийлгаата юр... ...ёоор болоо ...ой олонхимнай ...билалтануудтай ...римаарньажа... ...ол, эбсэдэг... ...радаг. Эдэ... ...хүндэ хүшэр. ...гүнг гажарал» ...рибоедов дэмы ...аб даа.

...ин үеын үеын ...ыг гэжэ. Мүн энэ хүмү... ...ыг наһатанай ...ухай бодолгото ...а, манай на... ...рэй хубилал... ...ыганьнь хэнһээ, ...ыданаб, бүхы... ...одо, хүн бү... ...нимэ хуби за... ...гээд ойлгожо ...үтэл бии бол... ...байгаа гэгэ...

...ынь, үнгэтэ ...шон соо одоо ...агүй хубилал... ...ол, сансарын ...жэл, ой ухаан... ...ганаан ооделы... ...гжэл, зүрхэ ...ый шархатуул... ...ала? Тиимэл ...ы хуби заяанай ...ийлгаата юр... ...ёоор болоо ...ой олонхимнай ...билалтануудтай ...римаарнь

Хото, худэөгэй һонин

ХҮН ЗОНОЙ ТАЛА ХАРАЖА...

Октябрь һарын эхиндэ Хяагтын аймагай Мөөрөөшэ нютагта Балдан-Брэйбун дасанай арамнайлгада Анаагай дасанай түлөөлэгшэд хабаадажа ерээ. Дасанай шэрээтэ Дамба ламатай уулзажа, энэ дэмбэрэлтэ үйлэ хэрэгэй ямараар үнгэрһэн тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байнаб.

— Балдан-Брэйбун дасанай арамнайлгада зорюулагдаһан ехэ һайндэр болоо һэн.

Энэдхэгһээ Монгол Уласта байдаг онсо ба бүрин эрхэтэ элшэн сайд үндэр түрэлтэ Кушок Бакула римбүүшэ, Ивалгын дасанда багшалдаг үндэр түрэлтэ Еши-Лодой римбүүшэ, Энэдхэгһээ эльгээгдэжэ, Улаан-Баатарай шажанай дээдэ һургуулида багшалдаг үндэр түрэлтэ Жадо римбүүшэ, Россин буддын шажантанай хамба лама Чой-Доржо, дид-хамба Цыраан, Ивалгын дасанай Жамбал-Ринчин һааранба, мүн Буряадай, Монголой, Түбэдэй ехэ бүлэг ламанар—арамнайн уншалгада хабаадаа. Үглөөдэрнь Бакула римбүүшэ, бусад ламанар арюудхалгын ехэ удхатай Жинсрэгэй хурал уншалга дүүргээ һэн.

Дасан арамнайлгада бүхы республикаһаа, Шэтын областьһоо олон һүзэгтэн, юрыншье айлшад морилоо. Хүндэтэ айлшадай дунда Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ Д. Ч. Боросгоев, Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшын орлогшо В. Б. Саганов, Президентын ба Правительствын аппарадай газар нютагуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудые эрхилдэг комитедэй түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев, хэдэн аймагуудай гулваанар хабаадаа.

Мөөрөөшын стадион дээрэ хоёр үдэрэй туршада ехэ найр наадан— барилдаан, мори уриндаан, уран бэлигтэнэй һонин концерт наадан үнгэрөө һэн.

— Эндэ Буряад ороной түрүүшын дасан баригдаһан болоно гү?

— Түбэд номой ехэ эрдэмтэн Зала хамба эндэ анха түрүүшын дасанай нуури табижа, Буряад орондо буддын шажанние анхан дэлгэрүүлһэн юм. XVIII зуун жэлэй һүүл багаар ламанар болон дасан дуганууд Буряад орондо олошоржо эхилээ һэн.

— Зарим ехэ дасануудта эмшэ лама, зурхаша лама, жоодшо лама гэхэ гү, аль нэгэ шэглэлээр мэргэжэлэн ламанар байлан гэлсэдэг. Мүнөө илмэ нэгэ шэглэлээр мэргэжэлэн ламанар олон гээшэ гү? Манай дасанда энэ талаар ямар эрдэмтэй болоноб?

— Урдандаа нэгэ үедэ сонгоол дасанда 1000 шахуу ламанар. Хэжэнгын дасанда 500-гаад ламанар байһан гэлсэдэг. Бэшэ бэшэшье дасануудта мүн лэ олон ламанар байгаа ааб даа. Иимэ олон ламанар хамта нэгэ дасанда байхадаа, нэгэ шэглэлээр мэргэжэнгүй яахаб?

Мүнөө манай дасан 5 лама, 4 хубарагтай. Дасанай лама, хубарагууд хүн зоной хэрэг бүтээхэ гол зорилготой. Баатар лама түбэд эм дом заладаг, хүнэй муу шуһа ханадаг. Тиихэдээ эмшэ ламын шадабаритай болоно ха юм даа. Манай дасанай бүхы ламанар хүн зоной хэрэг бүтээхэ гэһэн түрүүшын эөлжээнэй гол зорилготой юм.

— Дасан дуганай байшангууд хэр зэргэ дулаалагданхай, түлеэ залһаар хангагданхай гээшэб?

— Үүдэ, сонхонуудаа дулаалаганхайбди. Эндэхи дуган соомнай 7—8 электро-пеэшэн тодхогдонхой. Зайн гал ехэ мунгэ эдихэ юм ааб даа. Теэд яахабши, үбэлэй хүйтэнэй үедэ дасан, дуган ержэ, һүзэглэхэ, мүргэхэ хүн зоной даабахаар, хүйтэ абахаар бэшэ болгохо ёнотойбди.

Б. ЛАЙДАПОВ
хөөрэлдөө хэбэ.

Аймагай дайнай, ажалай ветерануудай «Ветеран» гэһэн магазин Хяагтада нээгдэһээр арбан һара болобо. Энэ үе соо түс магазинай худэлмэрилэгшэд, даагшань Л. И. Орлова, ахамад бухгалтер А. С. Комарова, наймаалагшад Г. М. Игумнова, О. Г. Касаточина гэгшэд ветерануудай дунда эгээл хүндэтэйгөөр тоологдодог болонхой. Агуу Октябрин революцин һайндэрэй үедахана хямда сэнтэй эдеэ хоол ветерануудай худалдажа абана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Ветеран» магазин соо.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

АГЫН ҺОНИН

ЗЭМХЫН АРШААН

Шэтэ хотоһоо урагшаа зурыһан түмэр харгыгаар Седловая шэлые дабаад доошолходоо, «Бурятская» гэдэг станци уданшьегүй хүрэхэ юм. Зүүн тээһээнь зурыһан хүнды Зэмхэ гэжэ нэрэтэй. Эхинэйнь хуһан шабхын захаар — хэдэн гэрнүүд. Халта хажуу тэзнь хоёр тээһээ хорёод сонхотой томо ногоон байшан табятай. Зэргэлээ ута сагаан барилгын үндэр соргоһоо утаан бушхажа байха. Эндэ хэр угһаа нютаг зоной амардаг, хото гэдэһэнэй, арһа шүрбэһэнэй, Ө мүсын, эмэгтэйшүүлдэ таарадаг аршаан булаг сорьёлжо байдаг юм.

Ушарбай нютагай колхоз үзэсхэлэнтэ аршаан дээрээ амаралтын газар түхеэрэнхэй. Хоёр-хоёросоо байрлаха хорёод шахуу сэбэр таһалга соо оро дэбдихэр түхеэрэгдэнхэй, тэндэ саанань эдеэнэй зал, элдэб наада зуагаай танхим... Электрын галай элшэ гэрэл таһархагүй. Амархаа ерэһэн зон элдэб бодосуудые холижо бэлдэһэн аршаанда ородог, шэдитэй сэбэр уһые амсан хүртэдэг, хангалтама һайхан агаараар амилжа сэдьхэлээ ханадаг. Жэлдээ 200— 300 хүн эүг бүриһоо ерэжэ, арга абаад, амаран тэнингээд, хада уулынь эзэдтэ үргэл мүргэл үршөөгөод бусадаг.

Эндэхи племзавод гарганшьень даалсана; эдеэ хооloор хангана. Нэгэ хүнэй сүүдхын түлбэри 7—10 мянган түхэригтэ болоно. Нютагайхидынь хахад сэнгээр амарна.

Амаралтын газарай ажалые одоол гартаа дуйтэй, долёобортсо домтой гэхэдэ алдуугүй, уран бүтээлшэ, «Россин Федерацийн габьяата механизатор» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй Доржо Дугаровичи Дугаров гурбан түүнамаршантаяа амжалтатай эрхилнэ.

Ц. ГОНГОРОВ.

ШЭНЭ НОМ ХЭБЛЭГДЭБЭ

«Буряадай хүүгэдэй литература мүнөө үеын шатада» гэһэн шэнэ ном хэблэлһээ гараба. Буряадай эрдэмэй түбэй нитын эрдэмэй институтдай худэлмэрилэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Виктор Дармабазарович Жапов энэ ном бэшэһэн байна.

Чимит Цыдендамбаев, Хоца Намсараев, Цокто Номтоев, Дамба Жалсараев, Цырен-Базар Бадмаев, Цырен-Дулма Дондокова болон бусад уран зохёолшодой үхибүүдтэ зорюулжа бэшэһэн түүжа, рассказуудые, зүүгэгүудые, шулэг болон поэмэнүүдые эрдэмтэн шэнжэлһэн байна. Тиин Буряадай хүүгэдэй литературын мүнөө үеын шатада ямар байдалтай байные эдэ зохёолнуудые шэнжэлһэн автор гүйсэд найнаар харуулаа гээд тэмдэглэмээр.

Россин эрдэмэй академийн гэшүүн-корреспондент Александр Соктоев, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Сергей Чагдуров — энэ номой рецензентнүүд.

Д. ДАШИЕВ.

Шатарай булан

ҮБГЭН ШАТАРШЫН ДУРСАЛГА

Тверскэ областийн Ехэ Борок гэжэ һууринда ажаһуудаг Григорий Иванович Журавлев гэжэ нэрэ алдартай, айхабтар һонин намтартай хүнтэй танилсаһан байнаб. Худөөгэй юрын колхозой бухгалтер байһан, Эсэгэ ороной хамгаалгын дайнда хабаадахадаа хүндөөр шархатажа, хоёр хүлөө гэрһэн, үндэр нэрэ зэргэдэ нэгэнтэ бэшэ хүртэһэн юм.

Григорий Иванович 74 наһанайнгаа ойе тэмдэглэбэшье, бэень сабюун, ухаан бодолынь һэргэг зандаа. Россин худөөгэй шатаршадай аха захашуулай нэгэн тэрэ мүнөө болотор дуратай спорттоёо хахасаагүй, ө ө болоод лэ областийн болон республикын түрүү һууриг эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ хабаададаг заншалтай. Гэбэшье эдэ мүрысөөнүүд Г. И. Журавлевой ажабайдалда ехэ һуури эзэлдэгүй, ехэнхи сагаа тэрэ спортын дуратай зүйлые — шатараа залуушуулай дунда дэлгэрүүлхэ, залуу үеэнние найнаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зорюулдаг юм.

Шатарай ветеранда баян намтар соонооль удхалан хөөрэхэ һонин, һонин ушар баримтанууд олон даа. Жэшээлхэдэ, тэрэ намда аяар 1950 ондо болоһон шатарай бүхсоюзна хоёрдохи турнир дээрэ Буряад-Монголой АССР-эй түлөөлэгшэ Гаша-Нима Эрдынеевтэй уулзаһан тухайгаа нигэжэ дурсан хөөрөө бэлэй.

«Энэ мүрысөөн 1950 оной февралиин 20-ноо мартын 15 болотор үнгэрһэн юм. Тэрээндэ хабаадаһан Россин элдэб нютагуудай 18 шатаршадай дунда Буряад-Монголой түлөөлэгшэ хоёрдохи разрядтай 62 наһатай Эрдынеев байлсаба. Энэ хүмнай наһаараа бултанһаамнай нилээд аха һэн. Айхабтар түргэн шидхэбэри абажа, дары ябадаг гуримтай байшоо. Энэнь нэгэ талаараа һайн шэнжэ шанар гэжэ тодорхойлоо һэмди. Юуб гэхэдэ, Эрдынеев шейтнодто яашье орохогүй байгаа. Зүгөөр түргэн наадахадаа, тэрэ баһал бага бэшэ алдуу эндүү гаргадаг һэн. Мүрысөөнэй дүнгөөр Д-Н. Эрдынеев абажа боломорр 17 очкоһоо оройдоол 6 очко абажа, 13-дахи һууриг эзэлһэн юм.

Би өөрөө 16-дахи турта Эрдынеевтэй наадаһан хүм. Эрдынеев сагаанаар наадажа, бинь хараар сицилианска хамгаалалта хэбэб. 22-дохи ябадалда минии байдал булеуушаг тэзшээ болохо, саашань тэрэнээ улам бэхижүүлэд, 33-дахи ябадалдамни тэрэ шүүгдэһэнээ мэдэрхэ баатай болоо бэлэй».

Энэ уулзалгада илаһан Г. Н. Журавлев бусад наадануудшьегүйгөөр болзорһоо урид РСФСР-эй чемпион болоһон намтартай.

«Д-Н. Эрдынеев эндшпильдэ айхабтар бэрхээр наададагаа энэ мүрысөөн дээрэ харуулаа һэн,— гэжэ Г. Н. Журавлев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. — Ушар нимэһээ олохон шатаршад тэрээнһээ айдаг, бахардадаг һэн. Хэрбээ теоринь талаар һайн эрдэм мэдэсэтэй байгаа һаа, тэрэнние хүсэхэ хүн үсөөн байха һэн,»— гэжэ үбгэн шатаршан манай нютагай хубуун тухай һанамжала баталан хэлээ бэлэй.

Т. ЛАМБАЕВ,
манай штатшабэшэ корр.

ДАМЖУУЛАН ҮГТЭБЭ

«Агнуурин болон агнуурнин ажахы» гэһэн Буряад Республикын Хуулюда, Хото-Байгалай аймагай захиргаанай захиралтада түшэглэн, агнуурин газарые хамгаалха болон тэрэнние ашаг үрэтэйгоор хэрэглэхэ управленин дэргэдэ байгуулагдаһан республиканска зургаанууд хоорондохи комиссин шийдхэбэрсөөр «Ал» гэжэ агнуурин эрхилдэг ажахыда 65741 гектар газар 10 жэлэй болзортойгоор дамжуулан үгэхэ гэһэн тогтоол Буряад Республикын Правительство абаба. Мүн баһа нимэл хугасаа соо «Возрождение» гэһэн эвенкнүүдэй гэр бүлын— түрэл хамаатанай общинын мэдэлдэ 23040 гектар газар үгтэбэ. «Сулаки» гэһэн ан үсхэбэрилгын, олзоборилгын, «Уоянский» гэһэн агнуурнин ажахынуудыаа эдэ газар таһалагдаһан байна.

Манай корр.

(Газетымнай удаадахи дугаар ноябрийн 9-дэ гараха).

Телевидени

НОЯБРИИН 7-ноо 13 ХҮРЭТЭР

Понедельник, 7

«Останкино» канал.
9.00— Мультфильмнүүд. 9.30— «Лети журавлик»— фильм. 10.35— Золушкада айлшаар. 11.35— «С пальмой по Котую». 12.05 — «Испытание». 3-дахи хуби. 14.10 — «Алешкина любовь» — уран һайханай фильм. 15.50— Шэнэ һонинууд. 16.00 — «Шире круг». 17.30 — Аяншалагшадай клуб. 18.20— Ородой революционер Федов Расколыников тухай баримтата фильм. 19.15— Туршаха ба илаха. Теле-наадан. 20.45 — «Безумный день» или «Женитьба Фигаро»— ородой театр. М. Захаров. 21.40— «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00 — Шэнэ һонин. 22.40 — Михаил Задорновой шог ёгто дамжуулга. 23.30—«Про бизнесмена Фому» —комеди. 00.50 — Шэнэ һонин. 01.05— Спортивна уик-энд. 01.20— Одод Кремль соо. 02.05 — Ноябрийн 7-ной һайндэрэй концерт.

«Росси» канал.
9.00— Мэдээнүүд. 9.20 — «Автомиг». 9.25 — «Осенние колокола» — фильм. 10.45 — «Царь и вождь» —баримтата фильм. 11.35 — «Золотая осень в Славутиче» — фестиваль. 2-дохи хуби. 12.05— «Антракт». 12.10 — Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн ба Россин суглуулагдамал командануудай уулзалга. 12.40— Байшангууд ба хэрэмүүд. 13.10— «Хмурое утро» — фильм. 15.00— Мэдээнүүд. 15.20 — «Эдера»— фильм. 11-дэхи серн. 16.15—[illegible] абаралга. 17.19—[illegible] даагаар дэлхэйн [illegible] 19.20—Удэр бүхэ[illegible] дэр. 19.30—Хүүгэ[illegible] нээр. 20.05—Спорт[illegible] жуулга. 20.10 — [illegible] 21.00—Мэдээнүүд. 2[illegible] «Спрут-6»— фильм. [illegible] сери. 2-дохи хуби. [illegible] Репортер. 22.45—К[illegible] 23.30—Гоёлтогүйгөөр[illegible] —Ye сагай урасхал. [illegible] —Михаил Боярский[illegible] но. 01.05—Үдэшэ[illegible] 02.05—Одод хоёрэнэ.

Вторник, 8

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—«Война роботов». 10.25—«Дикая роза»—фильм. 10.50— Нүхэр, ши нанана гүш? 11.20 —Мультфильм. 16.50—Шэнэ һонин. 17.00 — Хүхюуи аялганууд. 17.30— Шэдитэ дэлхэй. 17.50—Шэнэ һонин. 18.00—«Джем». 18.20 — «Элен и ребята»— фильм. 18.50—Шэнэ һонин. 19.00 —Хуушан талмайн нюусанууд. 19.30—СБ-гэй нюуса. 19.40—XX зуун жэл. Л. Лайдау. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00—«Час пик». 20.30 — «Дикая Роза» — фильм. 20.55—В. Познерой авторска дамжуулга. 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00—Шэнэ һонин. 22.40 —Эгээл түрүүлэн. 22.50— «Дуун-94». 23.35 — Гоол. 00.05—«Повесть непогашенной луны»—уран һайханай фильм. Заблһарлалгада — 00.50 — Дэлхэй мүнөөдэр). 01.50—Шэнэ һонин. 02.00 —Джазай хүгжэм доро. 02.20—«Автошоу».

«Росси» канал.
8.30—Формуло-730. 9.00 —Мэдээнүүд. 9.20—«Автомиг». 9.25—Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинууд. 10.25—Антракт. 10.30 — Ябаябди. 10.40—«Санта-Барбара» — фильм. 11.30—«Военый курьер». 11.45— Топ нюуса. 12.35—Телегазетэ. 12.40— Тарялашадай асуудал. 13.00 —Мэдээнүүд.

Бурладай ТВ.
16.20— «Да здравствует, опера!»— БГАТОБ-ай театральна хаһын нээлгэ. 17.30 —«Сэлэнгэ»— тележурнал. 18.30—Байгал. 18.45 — «Курьер». 19.10—Видеоканал. 20.35— [illegible] даан хэлэебди. 20.40 [illegible] гал (бурлядаар).

«Росси» канал.
21.00— Мэдээнүүд. [illegible] — «Париж глазами [illegible] фильм. 23.15 — Н[illegible] олтирог. 23.40— Т[illegible] хэ. 24.00—Мэдээнүүд [illegible] —Ye сагай урасхал. 0[illegible] «Яблоко»—фильм. 02.[illegible] Гэмтэ ибадалнуудай [illegible] сэл. 02.25—Теннис. [illegible] лиин кубок. 02.55—О[illegible] рэнэ.

Среда, 9

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—«Война роботов». 10.25—«Дикая Роза»—фильм. 10.50—Одоо саг. 11.30—Мультфильм. 11.40 — «Пресс-экспресс». 16.50—Шэнэ һонин. 17.00 —Хара, шагна. 17.20—«Летающий дом». 17.50— Шэнэ һонин. 18.00 — «Синяя птица». 18.20—«Элен и ребята»—фильм. 18.50—Шэнэ һонин. 19.00—«Мир» телерадиокомпани. 19.30— Хүн ба хуули. 19.45— XX зуун жэл. Д. Вертов. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00—«Час пик». 20.30 — «Дикая Роза» — фильм. 20.55—Хоёр удэр— бүхы наһаа. 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—Шэнэ һонин. 22.40— «Монолог». 22.50—«Смерть негодяям»— фильм. 00.50 — Түби дэлхэй мүнөөдэр. 01.10— Юрий Никулинтэй зургаан үдэшэ. 01.50—Шэнэ һонин.

«Росси» канал.
8.30—«Формуло-730. 9.00 — Мэдээнүүд. 9.20—«Автомиг». 9.25—Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинууд. 10.25—Антракт. 10.30—Худалдаа наймаанай гэр. 10.45—«Санта-Барбара»—фильм. 11.35 — Һайн байнаш. 11.50—«Депеша». 12.20—Ноябрь соо харуулагдаха кинонууд. 12.35 —Телегазетэ. 12.40—Тарялашадай асуудал. 13.00—Мэдээнүүд.

Бурладай ТВ.
17.00—Мультфильм. 17.25 — Бамбаахай. «Наранай туяа» концерт. 18.25—Байгал. 18.40—«Курьер». 19.10 —«Ракурс» дурадхана. 20.05 —Эрхэтэн ба хуули. 20.35 —Буряадаар хэлэебди. —Байгал (бурлядаар).

«Росси» канал.
21.00—Мэдээнүүд. —Тодорхойгоор. [illegible] «Санта-Барбара» — [illegible] 22.15—Милиция [illegible] 22.25—«Виниловые [illegible] ли». 22.55—Гэмтэ [illegible] нуудай мэдээсэл. [illegible] «Берия»—баримтата [illegible] 24.00—Мэдээнүүд. [illegible] Ye сагай урасхал. [illegible] Дагестанда—холера. [illegible] Эдынбургын театральн[illegible] тиваль. 01.50—Теннис. [illegible] млиин кубок. 02.20— [illegible] хөөрэнэ.

Четверг, 10

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.05—«Война роботов». 10.25—«Дикая Роза»—фильм. 10.50— Ан амитадай аймагта. 11.30 — Мультфильм. 11.40—«Пресс-экспресс». 16.50—Шэнэ һонин. 17.00—Ямар һонин болоноб? 17.20—Мультитроллия. 17.50 — Шэнэ һонин. 18.00—«Тет-а-тет». 18.20— «Элен и ребята»— фильм. 18.50—Шэнэ һонин. 19.00— 16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда. 18.30—«Миниатюра». 19.45—XX зуун жэл. Э. Хонеккер. 19.50 — Шэнэ һонин. 20.00— «Час пик». 20.30—«Дикая Роза» —фильм. 21.00—Генрих Боровигай авторска дамжуулга. 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00— Шэнэ һонин. 22.45—«Москва. Кремль». 23.05—«Единственный дубль». 24.00 — «Муз-обоз» дурадхана. (Заблһарлалгада —00.50— Түби дэлхэй мүнөөдэр). 01.50 — Шэнэ һонин.

«Росси» канал.
8.30—Формуло-730. 9.00 —Мэдээнүүд. 9.20— «Автомиг». 9.25—Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинууд. 10.25—«Антракт». 10.30 — Ябаябди. 10.40—«Санта-Барбара» — фильм. 11.30—«Военый курьер». 11.45— Топ нюуса. 12.35—Телегазетэ. 12.40— Тарялашадай асуудал. 13.00 —Мэдээнүүд.

Бурладай ТВ.
17.00—Мультфильм. 17.15 —ВСГИК-ай багша А. Зверевтэй уулзалга. 17.45 — Байгал. 18.00— «Курьер». 18.30— «Спектр». видеоканал. Арадай Хуралай депутадууд— сэхэ дамжуулгада. 19.30—Хайшан гээд ажаһуухабибди? Бэшүүрэй тоһоной завод. 19.55—Манай [illegible] нэртэ. 20.35—Буряад [illegible] лэебди. 20.40—Байгал [illegible] ряадаар).

«Росси» канал.
21.00—Мэдээнүүд. —Тодорхойгоор. [illegible] «Санта-Барбара» — [illegible] 22.10 — Фильм-[illegible] 22.25—XX зуун жэл. [illegible] соо ба кадрай саана. [illegible] Филатов. 23.10 — [illegible] чувство». 23.40—М[illegible] Репортаж. 24.00—Мэдэ[illegible] 00.25—Ye сагай ура[illegible] 00.30— «Темп» — [illegible] 02.05—Теннис. Кре[illegible] кубок. 02.35—Одод хо[illegible]

Пятница, 11

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—«Сорока». 10.20—«Дикая Роза». —фильм. 10.50— Огородой эдеэн — түхэреэн жэл соо. 11.20—Хитадай худөө нютаг тухай. 11.40 — «Пресс-экспресс». 16.50—Шэнэ һонин. 17.00—Онтохондо айлшаар. «Питер Пэн»—фильм. 1-дэхи серн. »8.30—«Рок-урок». 18.50—Шэнэ һонин. 19.00 —Хүн ба хуули. 19.30 — Россин дуушадай һайхан хоолой. 19.45—XX зуун жэл. П. Карден. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00—«Бомонд». 20.25 —«Дикая Роза» — фильм. 20.50—«Поле чудес». 21.40 —«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—Шэнэ һонин. 22.40—Долоон хоногой суута хүн. 23.00— «Улицы Сан-Франциско» — фильм. 10-дахи серн. 24.00—«С любовью к Россин»—концерт. 00.50—Түби дэлхэй мүнөөдэр. 01.50—Шэнэ һонин.

«Росси» канал.
8.30—Формуло-730. 9.00 —Мэдээнүүд. 9.20— «Автомиг». 9.25—Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинууд. 10.25—«Антракт». 10.30 — Худалдаа наймаанай гэр. 10.45—«Санта-Барбара»—фильм. 11.35 — Мульти-пульти. 10.35—«Восковые персоны». 12.35 — Телегазетэ. 12.40 — Тарялашадай асуудал. 13.00—Мэдээнүүд.

Бурладай ТВ.
17.00—«Амар сайн, япон хэлэн!». 2-дохи хэшээл. 17.30 — «Буряад орон» видеоканал. 18.30—СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаевай бенефис. 19.30—«Курьер». 20.00—Бурлядаар рама.

«Росси» канал.
21.00—Мэдээнүүд. — Тодорхойгоор. [illegible] «Санта-Барбара» — [illegible] 22.10—Өөрөө өөрөө [illegible] сери. 22.45—Нэгэ ураг[illegible] шанай театр. 23.05—[illegible] дурадхана. 24.00—[illegible] нүүд. 00.25—Ye сагай [illegible] хал. 00.30—«Дом [illegible] —фильм. 01.50 — [illegible] Кремлиин кубок. 02.20 [illegible] Одод хоёрэнэ.

Суббото, 12

«Останкино» канал.
8.30—Шуран бэрхэ хүнэй субботын үглөө. 9.15 — «Спорт-шанс». 9.45—Саналтанай үгэ. 10.00— «Марафон-15» хүүгэдтэ. 10.30 — «Мир» телерадиокомпани. 12.00 — Үглөөнэй почто. 12.30—Би—эхэнэрби. 13.00 —Заблһарлалгүйгоор. 13.15 —«Смак». 13.30— «Афоня» —фильм. 15.20—«Книжный двор». 15.50—Шэнэ һонин. 16.00—Экономико ба хубилалтанууд. 16.35— «Поставление демократии». 6-дахи фильм. 17.35 — «Охранная грамота». 18.10—Ан амитадай аймагта. 18.55—«Брэйнринг». 19.45—«До и после...». 20.40—«Команда в шляпах». 5-дахи серн. 21.40 —«Амгалан нойрсогты, багашуул». 22.00—Шэнэ һонин. 22.45—«Москва. Кремль». 23.05—«Единственный дубль». 24.00 — «Муз-обоз» дурадхана. (Заблһарлалгада —00.50— Түби дэлхэй мүнөөдэр). 01.50 — Шэнэ һонин.

«Росси» канал.
8.30—Формуло-730. 9.00 —Мэдээнүүд. 9.20— «Автомиг». 9.25—Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинууд. 10.25—«Антракт». 10.30 — Ябаябди. 10.40—«Санта-Барбара» — фильм. 11.30—«Военый курьер». 11.45— Топ нюуса. 12.35—Телегазетэ. 12.40— Тарялашадай асуудал. 13.00 —Мэдээнүүд.

Бурладай ТВ.
17.00—Мультфильм. 17.15 —ВСГИК-ай багша А. Зверевтэй уулзалга. 17.45 — Байгал. 18.00— «Курьер». 18.30— «Спектр». видеоканал. Арадай Хуралай депутадууд— сэхэ дамжуулгада. 19.30—Хайшан гээд ажаһуухабибди? Бэшүүрэй тоһоной —«Эдера»—фильм. 19.[illegible] сери. 17.50— Мульти. 18.05—Антракт. [illegible] —Удэр бүхэнэй [illegible] 18.25—Бүхы үеэнүүдэй [illegible] жэм. 18.55— Мульти[illegible] 19.55—«Аншлаг и К[illegible] — Антракт. 21.00— [illegible] нүүд. 21.25—«Опыты [illegible] вия»—фильм. 23.15—Ye [illegible] гай урасхал. 23.20 — [illegible] программа. 00.25—«Го[illegible] —фильм. 01.55 — Т[illegible] Кремлиин кубок. 02.25 [illegible] Одод хоёрэнэ.

Воскресени, 13

«Останкино» канал.
9.15 — Олимпийн үглөө. 9.50—Спортлото. 10.00 — «Марафон-15». 10.30—Эртэ үглөөнһөө. 11.00—Полигон. 11.30—Бултанай гэртээ байхада. 12.00 — Үглөөнэй одод. 12.50— «Пи» тэмдэг доро. 13.35—«Радуга» телефестиваль. 14.15—Сэхэ дамжуулгын хөөрэлдөөнһөө. 15.00—«Подводная одиссея команды Кусто». 15.50 — Шэнэ һонин. 16.00—«Шпаргалка с подарком». 16.15— Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо. «Ажамидаралай харгыда». 7-дохи фильм. 17.10 — Алишалагшадай клуб. 18.00 —Леонид Коган тухай хөөрөөнүүд. 18.45— М. Таратута Америкэ тухай. 19.20 —Бүхы Росси. Н. хотодо. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00 — Мультфильм. 21.00 — КВН-94. 23.00—Воскресени. 23.55 — «Вокзал мечты». 00.40 — Ехэшүүлдэ мультфильм. 00.50—Шэнэ һонин. 01.05—«Любовь с первого взгляда». 01.45—«Муз-обоз».

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20 — Автомит. 9.25—«Рост» студи. 9.55— Мульти-пульти. 10.05—Парламентын долоон хоног. 10.50—«Музыка на десерт. 11.00—НБА-гай эрхим нааданууд. 11.55 — «Аты-баты». 12.25— «День победы»—фильм. 14.10 — «Виниловые джунгли». 14.40 —Зургаан соото. 15.00 — Мэдээнүүд. 15.20—«Не рубить». 15.35—«Эдера» фильм. 13-дахи серн. 17.[illegible] 18.05—Ан амитадай [illegible] та. 19.05—Диснейн [illegible] дэлхэй. 20.00—Удэр [illegible] нэй һайндэр. 20.15—М[illegible] Леграндай уулзалга. [illegible] —Мэдээнүүд. 21.25— [illegible] муромской дорогеь—ф[illegible] 23.15—Ксюшэдэ. 23.30 Теннис. Кремлиин [illegible] 00.20—Одод хоёрэнэ.

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь). НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилийн үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай— 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-52-02, харюусалгата секретарьнай—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд, нийтын-политическэ—2-55-97 (даагшань), 2-6135, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, 2-34-05, олонширтын худэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй—2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда—3-42-19, Закамен скда—30-61.
Һонинуудые гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-23-67, вахта—2-67-95. —2-67-05.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4902. Стереотипта тушаагдаһан саг: 20.50.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45.
Мүн 69-дэхи номертойгоор бүрилдэлдэ абтанхай. Заказ № 215.